

Upravitelj: Ljubljana, Puceljova ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Izdatništvo: Ljubljana, Puceljova ulica 5.
Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica: Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: na Ljubljanski pokrajini pri pokrajinskem zavodu št. 17.749, na ostale kraje
Italije Servizio Conti, Cor. Post. No 11-3118
IZKljučno ZASTOPSTVO za oglaševanje in Kt.
Italije in tujemstvu ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izšla vsak dan razen ponedeljka
Naročnina: ena mesečna Lk 18,-
in tujemstvu vključno s poštnimi
stroški Lk 36,50.
Uredništvo:
Ljubljana, Puceljova ulica št. 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24.
Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la
pubblicità di provenienza italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Riuscite azioni notturne degli aerosiluranti

Un piroscafo da 6000 tonn. affondato ed un altro danneggiato lungo le coste algerine - Navi alla fonda nell'avamposto di Pantelleria attaccate da velivoli germanici - 28 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 19 giugno 1943-XXI il seguente bollettino di guerra n. 1120:
In riuscite azioni notturne lungo le coste algerine nostri aerosiluranti hanno affondato un piroscafo da sei mila tonnellate danneggiandone gravemente un altro di eguale stazza.
Navi alla fonda nell'avamposto di Pantelleria sono state ieri attaccate da velivoli germanici che centravano un mercantile da cinquemila tonnellate e colpivano un cacciatorpediniere.
Sulla rotta di ritorno un bombardiere nemico veniva abbattuto.
Formazioni aeree avversarie ed apparecchi isolati hanno bombardato e mitragliato centri urbani e località in Sardegna, Sicilia, Calabria e Campania. In tali incursioni il nemico ha perduto 27 apparecchi dei quali

sei a Trapani, ad opera delle artiglierie della difesa, quattro colpiti dalle batterie contraeree di Olbia e diciassette abbattuti dalla caccia dell'Asse, dei quali 15 sulla Sardegna e due a Messina. Alcuni degli equipaggi sono stati catturati.

A seguito delle incursioni di cui al bollettino odierno, sono state finora accertate fra la popolazione civile: 10 feriti ad Olbia, 10 morti e 54 feriti a Messina, 11 morti e 20 feriti a Siracusa.

Nota al Bollettino n. 1120:
Gli aerosiluranti che hanno compiuto le azioni segnalate dal bollettino di oggi erano al comando dei seguenti capi equipaggio: Tenente Durante Raffaele da Campobasso, tenente Maltinti Mario da La Spezia e sottotenente Morselli Luigi da Villa Poma (Napoli).

Uspele nočne akcije torpednih letal 6000 tonski parnik potopljen in nek drugi parnik poškodovan ob alžirski obali - Napad nemških letal na ladje, zasidrane v predluki v Pantelleriji - 28 sovražnih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 19. junija naslednje 1120. vojno poročilo:

Nasla torpedna letala so v uspešnih nočnih akcijah vzdolž alžirske obale potopila 6000-tonski parnik in hudo poškodovale neki drugi parnik iste toneže.

Nemška letala so večer napadla v predluki Pantellerije zasidrane ladje in pri tem zadelo 5000-tonsko trgovsko ladjo in neki rušilec.

Na povratku je bilo sestreljeno sovražno bombno letalo.

Sovražne letalske skupine in osamljena letala so bombardirala in obstreljevala s strojnimi mestni središča in kraje na Sardiniji, Siciliji, v Kalabriji in Campaniji. Pri teh napadih je sovražnik izgubil 27 letal, izmed teh 6 v Trapaniju po zaslugi

obrambnega topništva, 4 so zadelo protiletalske baterije v Olbiji, 17 pa so jih sestrelili osni lovci in sicer 15 nad Sardinijo in 2 nad Messino. Nekatere izmed posadk so bile ujet.

Zaradi letalskih napadov, o katerih govorimo danes, uradno poročilo, je bilo doslej ugotovljenih med civilnim prebivalstvom: 10 ranjenih v Olbiji, 10 mrtvih in 54 ranjenih v Messini ter 11 mrtvih in 20 ranjenih v Siracusi.

Pripomba k poročilu št. 1120: Torpedna letala, ki so izvršila v današnjem poročilu omenjene akcije, so bila pod poveljstvom tehlo voditeljev posadk: poročnika Durante Raffaeleja iz Campo Bassa, poročnika Maltinija iz La Spezie in podporočnika Morsellija Luigija iz Villa Poma (Neapelj).

Messina žrtev ameriškega barbarstva Letalski napadi Anglosasov niso izzvali med prebivalstvom zaželenega učinka

Messina, 18. jun. Pred kakim mesecem dni se je neki ameriški letalec s poleta nad Messino pohljal z naslednjimi besedami: »Messini smo dali tak silen udarec, v primerj s katerim je bil potres 1. 1908 komaj šala.« Ta rečenica, ki jo je angleški tisk objavil na vidnem mestu, kaže predvsem to, da ameriški letalec o potresu leta 1908 nima niti najmanjšega pojma, kajti, kakor smo videli na licu mesta, lahko zardimo, da ameriško pokončevanje daleč ni tako silovito, da bi se dalo primerjati s potresom. Na drugi strani pa je značilno, kako čisto govori ameriški letalec o svojem barbaričnem poletu nad nezavarovano mesto in o uničevanju neoboroženega prebivalstva.

Vračamo se iz Messine po šestnajst dnevnem potovanju, med katerim smo posetili najbolj prizadeta siciliska mesta. Messina je nedvomno močno porušena, pohabljen, obstreljevan s strojnimi mestni ter brez razlike ciljev obmetavani z rušilnimi in zažigalnimi bombami, toda prirodna nesreča iz 1. 1908, ki je doslovno zbrisala mesto z oblička zemlje ter povzročila na deset in deset tisoče žrtve, se res ne da primerjati s posledicami napadov ameriškega letalstva. Ameriški poleti na italijanska mesta so vse osebe vredne zablude napadnega junaštva. Zločin sam je spričo tega brezdušnega bahanja skoraj še manjši. To znanstveno uničevanje italijanskih mest kaže nizko stopnjo, na katero je padla ameriška vojska, toda Američani sami ne vedo, da njihovo divjaštvo nima tistih učinkov na italijansko ljudstvo, kakor so pričakovali.

Pred petimi dnevi smo bili v Messini drugič. To potovanje je bilo precej razgibano. Prispeli smo iz Catanije in smo nameravali muditi se v Messini dovolj časa, da bi videli, kako stvari stoji, preden smo hoteli nadaljevati pot v Palermo. Ob prihodu vlaka v mesto so nas veselo pozdravili otroci, ki so tekali ob železniških vagonih in nam ponujali limone. Na obrežju je mnogo jate, iz katerih se je še dvigal dim, in ko smo prislunili natanko, ni bilo nikakršnega dvoma, da se napad na mesto ob ožini še vedno vrši. Zato se je naš prihod nekoliko zakasnil in morda smo zato našli mesto napol zapuščeno, toda naslednjega dne se je mesto znova prebudilo. Ceste, ki so bile prejšnjega dne še žalostne in puste, so bile polne avtomobilov in voz in po ulicah je vrvela pisana množica, ki je značilnost južnjaškega življenja. Pomešali smo se v to množico in srca so se nam ogrela ob toploti tega življenja, teh vzkljkov in tega smeha. Trg je bil poln zelenjave, limon in pomaranč in zdelo se je, da je grožnja preteklih noči popolnoma pozabljena.

Mestu je zadostovala doba enega pokolenja, da je postavilo nove hiše, nove ceste, šole in palače. V zadnjih 20 letih je nadškof Pajo izvršil nadčloveški napor, da je obnovil vse messinske cerkve, kolikor jih je bilo pred potresom zgrajenih v 10 stoletjih. Sedaj je zopet napočila groza uničevanja. Zadata je stolnica, zadeto je semenišče, toda nadškof je ostal na svojem mestu.

Zvečer smo se zatekli v neko krčmo in smo izpred nje gledali, kako hiti narod prenočevati v zaklonišča. Bile so žene, starci in otroci, ki so hoteli tja. Večina je nosila ponjave, blazine, videl sem družno, pred katero je šel najmlajši otrok in nesel kipec nekega svetnika. Kasneje sem na ulici srečal staro gospo, ki je vodila v zaklonišče psička, pod pazduho pa nosila podobno moškega z ogromnimi črnimi brki. Pozdravil sem jo in povedala mi je, da hodi spet v zaklonišče vsako noč in da vedno nosi s seboj sliko svojega moža, ki je bil dobra duša in je umrl pred 35 leti pod razvalinami mesta.

Letala so to noč tudi v resnici priletela. Bila je pozna noč, morda okoli 3. jutraj. Prileteli so in sunele araka je prodrl prav v notranjost malega zaklonišča našega hotela ter ugasnil električno luč. Eno izmed bomb je bila razrušila sosedno hišo. Letala so se vrnila tudi jutraj, ko smo stopili v vlak za Palermo. Bili so Američani in videli smo jih z vlaka, kako letajo kot srebrni ptičji, in ko so bili nad nami, je vlak pravkar zavozil v predor.

V splošnem moram reči, da so Messinci trdo, hrabro in žilavo ljudstvo, ki bo gotovo še zdaj zopet svoje mesto. Isto velja seveda tudi za vse prebivalstvo Sicilije. (Ultima Notizie.)

Zanimivo priznanje italijanski mornarici

Lorenzo Marquez, 19. jun. s. Vojaški komentator lista »Natal Mercury« razpravlja o položaju na Sredozemskem morju v zvezi z italijansko mornarico in piše, da je italijanska mornarica znatna strateška sila, katere se ne sme podcenjevati in ki bo odločala v bližnjih vojnih dogodkih.

Pouk italijanščine v grških šolah

Atene, 19. jun. s. V prosvetnem ministru je bilo ustanovljeno mesto inspektorja za pouk italijanščine v grških srednjih šolah. Njegova dolžnost je med drugim, da inspicira vsaj enkrat na leto šole, v katerih se poučuje italijanščina.

Čangkajskov general na obisku v Nankingu

Nanking, 19. jun. s. General Pang Ping Fun, bivši glavni poveljnik 24. čungkingške armadne skupine ki je prejšnji mesec prisegel zvestobo nankinski vladni s 70.000 podrejenimi vojaki, je obiskal generala Šunroku Kato, glavnega poveljnika japonskega ekspedicijskega zbora na Kitajskem. Nato se je Pang podal v urad japonskih mornariških atašeev v japonskem veleposlaništvu, Pang, ki je prispel pred tremi dnevi, se bo v kratkem zopet vrnil k svojim vojakom.

Vsak naročnik »Jutra« je zavarovan!

Vojna utrujenost med Anglosasi

Madrid, 18. jun. s. Tukajšnji list »Madrid« objavlja članek, v katerem zatrjuje, da je Anglosasom mnogo na tem, da se vojna čim prej odloči in konča. Kot glavni razlog za to navaja list okoliščino, da Anglosasi vedo, da je njihov politični blok zelo raznolik in da posamezne članke ne veže med seboj nikakr globlja misel. Z nadaljevanjem vojne se vedno bolj pojavlja opasnost razpada in razkroja, ki ga pospešujejo različni vojni cilji zaveznikov. V nasprotju s tem pa je osni blok sestavljen iz držav, ki imajo enoten politični in zemljepisni program za bodočnost.

Ameriška humanost v novi luči

Lizbona, 18. jun. s. Po semkaj prispelih vesteh se je te dni razširila v Ameriki senzacionalna vest, da je Japonsko zajel potres, ki je bil po svoji silovitosti enak potresu 1. 1923. Najbolj slavni seizmologi niso samo pogotili te vesti, temveč nudili tudi tehnične podrobnosti o tem zemeljskem pojavu z presenetljivo natančnostjo. Univerza v Eordhamu je poročala, da je bil potres v okolici Tokija, Univerza v Harvardu je poročala o morskem potresu v obsebnosti, kakršne še ni bilo. Univerza v Saint Louisu pa je trdila, da so si sunki šelili izre do 1000, 7 ur, in povzročili nepopravljivo katastrofo po vseh Japonskih. Tisk, ki je objavil z največjo poudarkom te vesti, je poročal, da »Američani, ko so doznali o strahoviti resnici, zajelo divje veselje. Brez dvoma je da bi Roosevelt rad videl, kako je uničen eden njegovih najstrašnejših nasprotnikov, če bi bila poročila resnična. Divje veselje pa ni opravičljivo, če pomislimo, da so temeljni razlog Rooseveltove propagande upravljanja krščanska usmišljenost, človečanstvo in omika severnih Američanov.

Izčrpavanje ameriških finančnih virov

Buenos Aires, 18. jun. s. Vojni strošci Zedinjenih držav so dosegli že vrtočlovo višino in povzročajo veliko vznemirjenje v ameriških gospodarskih in finančnih krogih. Predsednik komisije za vojno proizvodnjo je poročal predsedniku Rooseveltu, da bodo morale Zedinjene države določiti nov kredit 106 milijard dolarjev za vojne potrebe. Ta znesek je proračunan za finančno leto do konca junija 1. 1944. Pro računski stroški so torej presegli za 80 odstotkov one vojne stroške, ki so bili prvotno določeni za tekoče leto. Poročilo predsednika komisije za vojno proizvodnjo zaključuje s poudarkom, da bo treba zelo omejitvi dobave civilnemu prebivalstvu, zlasti v pogledu obleke, goriva in pohištva.

Pemanjkanje delovnih moči v Ameriki

Buenos Aires, 17. junija. s. Rooseveltov sklep za nadaljnje vpoklice, da bi se pomnožile vrste vojske, je dvignil proteste zastopnikov industrijskih in poljedelskih interesov, ki vidijo v tem predsedniškem sklepu poslabšanje vedno večje skrbi vzbujajočega vprašanja delovne sile. Začasno je bilo dano povelje, naj se obvezno delo razširi na nadaljnje kategorije, ki ne obsegajo samo dijakov in dijakin, temveč tudi zasebne namence. V pristojnih krogih menijo, da ta ukrep dejansko ne bo zadostoval, da v poklicih številnih delavcev za zadostitev potreb industrije in poljedelstva ne bo zadosten za zahteve, ki so v zvezi z izvajanjem vojnoproizvajalnih načrtov. Roosevelt je, da bi zajel inflacijo cen poljedelskih pridelkov, zahteval od kongresa pooblastilo za izdajo dveh milijard, ki naj bi služile tudi za pomirjenje nezadovoljstva poljedelcev.

Aretacija nevarnega komunista v Barceloni

Barcelona, 19. jun. s. Civilna straža v Barceloni je aretirala bivšega orožniškega poročnika Bermudeza, nevarnega komunista, ki je izvršil 55 umorov za vladanja marksistov. Delal je pod lažnim imenom v nekem barcelonskem tramvajem podjetju.

Iz Odredbenega lista PNF

Rim, 18. jun. s. Odredbeni list PNF objavlja:

Navedbe: Junaško so padli v borbi fašisti Marcello Serazanetti, bivši zvezni tajnik v Mogadisciu in zvezni podtajnik v Bologni; Pietro Alessandri ter Regoli Quazzi, člana direktorija fašista v Montalcionu (Siena); Ettore Annone, zaupnik GUFa v Turinu; Carlo Felice De Negril, tajnik fašista v Melfiju (Potenza); Francesco La Fata, zaupnik GUFa v Partinisu (Paserio) in Giacomo Gavarini, vodja skupine fašista v Saldiji (Bergaro).

Fašisti Rene Montanare je imenovan za izrednega komisarja OND za vojne sirote.

Imenoval sem: vseučilškega fašista Giuseppe Oggianija za tajnika GUFa v Tarantu namesto fašista Glandomenica Mastrandrea, ki je pod orožjem; vseučilškega fašista Maria Rodilosa za voditelja GUFa v Sirakusi, vseučilškega fašista Carla Delmeja za voditelja GUFa v Apuniji, vseučilškega fašista Rema Sammartina za voditelja GUFa v Campnasu namesto vseučilškega fašista Giovannija Baroneja, ki je pod orožjem.

Fašisti ki Vanda Gorio Bruschi in Laura Cair-Roncalli zapuščata položaj inspektorice ženskih fašistev.

Izjalovljen sovjetski napad ob Kubanu

Na Volgi sta bili potopljene dve večji trgovski ladji, dve pa poškodovani

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 19. jun. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na severni fronti kubanskega predmostja se je izjalovil nočni napad dveh sovražnih brigad. Sovjetske čete so utrpeli hude krvave izgube.

Letalstvo je potopilo ob izlivu reke Volge zopet dve trgovski ladji po 8000 in 3000 br. reg. ton ter poškodovalo dve nadaljnji srednje velikosti.

Na morju okrog Pantellerije so nemška brza bojna letala zadelo s težkimi bombami neko prevozno ladjo in manjšo bojno enoto.

Med obojezo izvidniško akcijo nad Atlantikom je bil hudo zadet sovražni prevoznik.

Sovražnik je izgubil večeraj v Sredozemlju 28 letal. Eno nemško lovsko letalo se ni vrnilo.

Pri letalskih napadih na alžirsko pristanišče v noči na 18. junija je bila, kakor je bilo mogoče sedaj ugotoviti, uničena 6000-tonska transportna ladja, dve nadaljnji pa sta bili hudo poškodovani.

Maršal Antonescu pri rumunskih planinskih lovcih

Bukarešta, 18. jun. s. Rumunski maršal Antonescu se je med svojim posetom na vzhodni fronti mudil pri planinskih lovcih one junaške rumunske divizije, ki je po silovitih bojih osvojila vrh, na katerem podivajo italijanski strelci »La Marmore«, padli v krimski vojni 1. 1836. Maršal se je uveril o visokem duhu, ki vlada v četah in je pri tej priliki dejal: Treba je, da se borimo z vsem svojim bitjem, da damo na razpolago najskrajnejše napore svojih teles in svojih src za rešitev našega naroda. Treba je zmagati ali umreti kot narod. V tej strašni izbiri ni sredine, niti kolebanja. Ta dolžnost nam nalaga možato požrtvovanje.

Razkroj v sovjetskem gospodarstvu

Stockholm, 18. jun. s. Moskovska »Pravda« z dne 17. maja zahteva, naj se v bodoče strogo pazi na higijeno v Moskvi, kar v mnogih mestnih delih ni najsmotnejših pogojev za snago, kar je izvrš mnogih nalezljivih bolezni. Kujbšev, veliko industrijsko mesto, pravi dalje list, nudi v tem pogledu prav sramoten primer. Smeti se kopičijo po cestah in ni nikogar, ki bi jih odvažal. To vse se dogaja, čeprav troši vlada velike vsote za zdravstvo in snago. Drugi veliki moskovski listi se pritožujejo nad desorganizacijo traktorskih postaj, ki imajo nalogo skrbeti za brezhibno obdelo-

Podmorniška nevarnost še ni minila Nemške ugotovitve glede na anglosaške utvare

Berlin, 19. jun. s. Zelezo je treba biti, dokler je vroče. Ta znani rek veže iz propagandnih izjav ameriškega vojnega ministra. In sicer vselej, ko skuša biti njegov tovarš v mornariškem ministruvstvu nekoliko bolj previden. Kakor je znano, trdi minister Knox trdovratno, namesto da bi izkoristil sedanjo priliko, kakor jo je prvi lord admiraltete Alexander, da si javnost ne sme delati utvar glede trenutnih neupovh sovražnikovega pomorskega orožja, češ da bi ti neupsi lahko izhajali iz vrste slučajnih okoliščin ne pa iz povečane učinkovitosti obrambnih sredstev.

Prav glede na to trdovratno skepsu vojni minister Stimson ni le ponovil svojega zlatega reka, temveč ga je tudi praktično izvedel, ne da bi se zmenil za to, da se vrtika v zadevi, ki ne spada v njegovo pristojnost. Minister Stimson je namreč izjavil zastopnikom tiska: »Sporočim vam lahko, da je bil v prvi polovici junija dosežen nov dvojni rekord: potopitve trgovskega brodirja po nemških podmornicah so se zopet zmanjšale, in sicer v razmerju kakor še nikdar doslej. Zlasti v razmer-

vanje zemlje. »Pravda« pravi, da je ta desorganizacija znatno zavrla potek poljskih del. V traktorskih postajah manjkajo predvsem premične delavnice, ni pa tudi dovolj tehnične osebja in specialistov. »Izvestja« z dne 27. maja zaključujejo silčno poročilo o neredih z naslednjimi besedami: Posledica tega nereda je ta, da se v prvih 20 dnevih kampanje za posetov ni izvršilo prav ničesar. Stroji ne delujejo in delavci niso prav nič izvežbani. Listi poročajo tudi o neredih v tovarnah, kar se čuti tudi pri vojni industriji. Dogaaja se, da se delo vrši brez vsakega reda, zato izdelki niso popolni, delno pa je v tovarnah solah pre-stalo vsako delo.

Nov dokaz o sovjetsko-židovskem sodelovanju

Berlin, 19. jun. s. Nov dokaz o tesnih odnosih med židovskimi in boljševiškim interesi je dokument, ki so ga našli v francoskem zunanjem ministruvstvu. Gre za zapno poročilo, ki ga je notranji minister 24. januarja 1. 1936 poslal svojemu tovaršu zunanjemu ministru in ki se tiče odnosov tajnika mednarodne lige za pobljanje antisemitizma s sovjetskimi veleposlaništvom v Parizu. V tem poročilu se francoski notranji minister takole izraža: Tajnika mednarodne lige za pobljanje antisemitizma podpirajo boljševiki že od leta 1927. V tej dobi je bil zelo povezan z veleposlanikom Rakovskim, ki ga je pustil imenovati za urednika lista »Le Soir«, katerega je ustanovil Fossard. S prenehanjem tega lista je omenjeni tajnik začel izdajati list »Le Cri de Peuples«, ki ga je subvencioniral sovjetski veleposlanik v osebi svetnika Eremensa. Nato je ostal v odnosih s svetnikom veleposlaništva Sovjetske zveze Emiliovskim, ki se je lani ubil. Sedaj dobiva ta tajnik za objavljjanje svojega lista »Le Droit de Vivre« vsak mesec 18.000 frankov podpore od sovjetskega veleposlaništva.

Genja priti poljskemu tisku v Angliji

Lizbona, 18. jun. s. Skoraj vsi angleški listi so kakor na dani znak začeli zahtevati ukinitve 33 dnevnikov in periodičnih poljskih listov, ki so doslej izhajali v Angliji. Glavni očitke poljskemu tisku je ta, da ni kazal dovolj dolžnih ozirov napram Stalinu, kar je povzročalo večne proteste s sovjetske strani. Tej genji sta se pridružila tudi »News Chronicle« in »Daily Worker«, ki pravi, da je skrajni čas, da se odstrani ta nevarna gorostasnost.

Podmorniška nevarnost še ni minila Nemške ugotovitve glede na anglosaške utvare

Berlin, 19. jun. s. Zelezo je treba biti, dokler je vroče. Ta znani rek veže iz propagandnih izjav ameriškega vojnega ministra. In sicer vselej, ko skuša biti njegov tovarš v mornariškem ministruvstvu nekoliko bolj previden. Kakor je znano, trdi minister Knox trdovratno, namesto da bi izkoristil sedanjo priliko, kakor jo je prvi lord admiraltete Alexander, da si javnost ne sme delati utvar glede trenutnih neupovh sovražnikovega pomorskega orožja, češ da bi ti neupsi lahko izhajali iz vrste slučajnih okoliščin ne pa iz povečane učinkovitosti obrambnih sredstev.

Prav glede na to trdovratno skepsu vojni minister Stimson ni le ponovil svojega zlatega reka, temveč ga je tudi praktično izvedel, ne da bi se zmenil za to, da se vrtika v zadevi, ki ne spada v njegovo pristojnost. Minister Stimson je namreč izjavil zastopnikom tiska: »Sporočim vam lahko, da je bil v prvi polovici junija dosežen nov dvojni rekord: potopitve trgovskega brodirja po nemških podmornicah so se zopet zmanjšale, in sicer v razmerju kakor še nikdar doslej. Zlasti v razmer-

ju z zadnjimi 18 meseci, razen tega pa je bilo v istem času izločenih iz borbe število podmornic, ki daleč prekaša že tako visoko število, ki ga je bilo mogoče zabeležiti v prvi polovici meseca maja.« Po tem vidimo, pripominjajo ironično v tukajšnjih krogih, kako zna ameriški vojni minister kovati železo propagande, dokler je vroče. V pogledu utvar ni njegovo mnenje na vse zadnje napačno. Jutri bi namreč utegnili biti prepozno. Stvarnost je še vedno mogoče pogledati v obraz, je dejal nekdo, ki se na to stvar dobro razume: Churchill.

Seveda pa je trenutek tak, da lahko zbuja utvaro, da je smrtna nevarnost odstranjena. Že štiri mesece sem so se potopitve ladij po podmorniškem orožju zmanjšale in ni izključeno, da bodo ome podmornice nekaj časa brez večjih grilajev, toda to pomeni, da se bodo masševale za smolo teh tednov. Da, zares: smolo. Ne smemo pozabiti, da igra sreča tudi v podmorniški vojni pomembno in včasih celo odločilno vlogo. Prizorišče atlantske borbe je brezmejno, kar ima za posledico, da se napadajoče sile v tem ali onem odseku zbirajo po zgolj verjetnostnem računu in morajo nekoliko zaupati tudi sreči. Na drugi strani je naravno, da sovražnik dela isto in da je tu in tam sreča na njegovi strani. Konvoji nimajo nikakih naprej določenih prog. Konvoj, ki odplove iz nekega oporišča, se lahko na raznih krajih premakne za več sto kilometrov in se tako reši tudi najbolj drznih podmorniških skupin. To se lahko večkrat pripeti. Včasih celo dva ali tri mesece po vrsti, toda nastopi trenutek, ko se položaj nenadoma izpremeni in ritem potopitev zopet narasča, kakor se je zgodilo n. pr. poleti 1940.

S tem nikakor nečemo izpodbijati trditve, da so postala pomorska pota nekoliko bolj varna zaradi novih obrambnih sredstev, ki se jih poslužuje sovražnik, in da na nekaterih morskih področjih, ki jih nadzira sovražno letalstvo, predstavlja napad zelo tvegano podjetje, odločno pa je treba zanikati mnenje, da bi podmorniško orožje prenehalo biti smrtno nevarno. Dejanja bodo demantirala tudi te poslednje utvare Stimsona in Alexandra. Sicer pa je dovolj značilno dejstvo, da je prav admiralu usla domneva, da je nemško vrhovno poveljstvo umaknilo večino podmornic, da bi jih zbralo v vodah, kjer bi Anglosasi nameravali izvršiti izkrcanje na kontinentu. To dejstvo je značilno, v kolikor ta domneva ne izključuje, da je treba zmanjšanje potopitev pripisati ne morda učinkovitejši obrambi ali zgolj slučajnim okoliščinam, temveč izrazito vojaškimi razlogom, kakor to velja za sorazmerni mir, ki še vedno traja na vzhodnem bojišču. (Iz Piccolo.)

Minister Göbbels v bombardiranem ozemlju črpajoč novo energijo iz trpljenja prizadetega prebivalstva, se bo nemški narod boril do končne in popolne zmage

Wuppertal, 18. jun. s. Ob žalnem obredu v čast žrtev anglo-ameriških terorističnih napadov je govoril minister dr. Göbbels, obračajoč se do prebivalstva na področjih, ki so najbolj izpostavljena sovražnim letalskim napadom. Zadržal je, da se to prebivalstvo ne bori v hudi stiski samo in tudi ne na izgubljenih položajih. Ves nemški narod je blizu bratom iz teh dežel ki jih sovražnik barbaro napada, je rekel minister, in njih krasno zadržanje je zanje vir vedno novih dragocenih energij za nadaljevanje te ogromne bitke. Govornik je omenil razloge zaradi katerih je moral nemški narod skupno s svojimi evropskimi zavezniki sprejeti borbo, katero so mu vsilili Angleži in Američani. Rekel je, da Evropa noče živeti gospodarsko

in politično zaslužena zapadnim plutokracijam, temveč si hoče osvojiti popolno svobodo, za katero so zgodovinska izročila in gnotni viri zanesljivo jamstvo. Glede zadnjih je dr. Göbbels omenil, da evropska celina, ki je manjša, kakor Severna Amerika, prideluje mnogo večjo količino živil. V petih letih je stanje glede proizvodnje najnujnejših živil na evropski celini z včetim ruskim zasledenim ozemljem v primeri s stanjem v Severni Ameriki naslednje: Zita se pridelava v Evropi 150 milijonov ton, v Ameriki 115 milijonov ton, mesa v Evropi 11 in pol milijona ton, v Ameriki 8 in pol milijona ton, sladkorja v Evropi 7 in pol milijona ton, v Ameriki 2 in pol milijona ton, krompirja v Evropi 156 milijonov ton, v Ameriki 12 milijonov

Anglosaški načrti proti nevtralcem so zbudili samo odpor med prizadetimi

Lizbona, 19. jun. V Londonu so nekoliko presenečeni, ko ugotavljajo, da se edini znak napovedane »velike ofenzive« zaveznikov po zavzetju Pantellerije in Lampeduse letalski napadi na Sicilijo. Uradna propaganda je namreč do sedaj preprečevala, da se bližajo velike istočasne akcije proti več področjem Evrope. Zato skušajo sedaj na različne načine pojasniti to nasprotje med pričakovanjem in stvarnostjo.

Kakor se vidi, se niso še niti v Londonu niti v Washingtonu znebili utvare, da bi zmagali v tej vojni, pač pa bi po hočjo vsaj do zadnjega hipa počakati, preden bi se odrekli slehernemu upanju.

Toda pravi razlog ugotovljene zakasnitve izvedbe zaveznikov načrtov moramo iskati v tem, da se pomisljajo spustiti v to nadse tvegano podjetje, ko bi ne mogli več vrniti, ne da bi tvegali katastrofo. Presoja položaja zbujala nevtralnemu opazovalcu vtis, da se hočejo Angleži in Američani za sedaj se omejiti na izvedbo minimalnega programa, ki naj bi obsegal morda zasedbo katerega otoka, ker pričakujejo, da se bo medtem najbrže razširil položaj Rusije in da bo ta pridobljena za vojaško sodelovanje.

Razen tega skrbi zavezniki tajna, v katero se je zaviš sovražnik, prav tako pa tudi njegova verjetna reakcija na morebitni napad na evropsko trdnjavo. Med drugimi neznankami je največja predvsem neznanost osnoga letalskega, ki bi jo zavezniki radi čim prej razvozlaži.

Njihova blesteča propaganda naj bi med tem prkrla bojzani in dvome, pred katerimi so se znašli njihovi vojaški voditelji. Tudi poskus, da bi z grožnjami vplivali na nevtrale, da se pridružijo zaveznikom, ni imel doslej nobenega opogumljajočega uspeha. Znamenaja so, ki govorijo celo o negativnem zadržanju. V angleških političnih krogih ugotavljajo na primer, da se je navdušenje za stvar »zdrženih narodov« zelo ohladilo tudi v drugih nevtralnih državah, kakor v Švici in na Švedskem. Listi v teh državah so v zadnjem času opo-

zorili, da so Anglosasi ponovno pokazali svoj prezir do pojma nevtralnosti in glede pravic malih narodov, ko smatrajo za povsem naravno stvar, da se po tej vojni nevtralcem ne smejo priznati iste pravice kakor vojnikom se državam. Tako je bilo med drugim ugotovljeno, da naj bi bila porazdelitev ladijske tonaže in oskrba hrane odvisna od pristanka Angležev in Američanov ki bi seveda dajali prednost tistim ki so se borili na njihovi strani. To novo sredstvo pritiska pa ni naletelo na zaželene uspehi pri nevtralcih, temveč je izzvalo samo njihovo ogorčenje in odpor.

Tudi vsi valutni in finančni načrti upoštevajo samo interese »zdrženih narodov« in predvidevajo za nevtrale nekakšno kvantiteto, preden bi jim bilo dovoljeno da bi smeli uživati prednosti in koristi, ki so določene za »zdržene narode«. Anglosasi celo trdijo, da bi morale Švedska, Švica, Španija, Portugalska in Turčija prevzeti vse posledice razveljavljanja trgovskih pogodb, sklenjenih v vojnem času z državami Osi, čeprav so bile povsem zakonito sklenjene.

Gospodarstvenik Paul Einzig zastopa v listu »Financial News« mnenje, da se bodo smatrala načrta Nemčije nevtralnemu državam kot izvršena s francoskim, belgijskim ali poljskim zlatom. Zato bodo morale nevtralne države to zlato vrniti zakonitemu lastniku in sicer brez najmanjše odškodnine. Ker pa so »zakoniti lastniki« spet dolžniki Anglosasov za pomoč, ki so jim jo ti nudili med vojno, bi dejansko vse to zlato izginilo v angleških in ameriških blagajnah.

Tako torej kujejo londonski in washingtonski finančni načrte, kako bi izropali nevtralne države. Navedeni pisec se spominja, da imajo zavezniki na razpolago »več sredstev, s katerimi lahko prisilijo vse države da vrnejo ukradeni zlat«. Nevtralni listi pripominjajo, da odgovarjajo ti nameni brzokot namenom britanske uradne politike in da bi zato ne storil prav tisti, ki bi jih ne jemal resno. (Stampa Sera)

Podaljšanje prometnih dovolil za motorna vozila

Urad za civilno motorizacijo Visokega komisarijata opozarja, da poteka 30. junija t. l. veljavnost prometnih dovolil za motorna vozila, ki so registrirana v Ljubljani.

Za morebitno obnovitev prometnih dovolil naj vložijo interesi do 30. junija t. l. redne prošnje (spisane na taksem papirju za 6 L) pri Uradu za civilno motorizacijo. Temu uradu je prinesiti ali poslati zaradi vpogleda prometno knjižico motornega vozila in prometno dovolilo (odrezek spoznavnega znaka).

SPORT

Bogata nedelja

Atletski miting in kup nogometnih tekem na vseh koncih in krajih

Današnja nedelja bo v sportu še bolj bogata, kakor so bile številne dosedanje, saj se bodo poleg mnogih nogometašev, ki bodo zaposleni v nič manj kakor osem prvenstvenih tekmah, spet pojavili na terenu naši atleti, tudi na prvenstvenem mitingu za prvenstvo moških po družtvih.

Prireditve pri atletih

Lahkotletska zveza je vse pripravila, da bo ta ponovna tvoritvena prireditve letošnje sezone uspela kolikor je pač mogoče v danih okoliščinah. Za prizorišče mitinga je poskušala najti prostor, in sicer idealno tekališče v stadionski Planine ob vodovodni cesti, izvedbo pa določila na dopoldanske ure, tako da bo prireditve tudi s propagandne strani lahko dosegla svoj uspeh. Spored, ki se bo začel ob 9.30, bo obsegal nastope v naslednjih osmih disciplinah:

v tekah na 100, 400 in 1500 m, dalje met krogle in kopja ter skoke v višino in daljino z vsemi potrebnimi predtekmovanji.

Barbe za točke ob žogi

Nogometni prvenstveni spored je sprico obilnosti dogodkov razporejen na štiri različna igrišča, in sicer takole:

IGRISCE LJUBLJANE, ob 17.30: Žabjak - Ljubljana mladini in ob 18.30: Ljubljana - Hermes (I. divizija);

IGRISCE HERMESA, ob 9.30: Vič - Ljubljana rezervi, ob 10.30: Vič - Mladika mladini, in ob 11.30: Žabjak - Hermes rezervi;

IGRISCE MLADIKE: Mladika - Vič (II. divizija) in

IGRISCE MARSA, ob 9.30: Dopolavoro t. t. - Hermes mladini, in ob 10.30: Mars - Mladika rezervi.

To je pestri spored današnje sportne nedelje, ki ga je res več kot dovolj, da bodo prijatelji sporta v našem mestu spet lahko dobrih prišli na svoj račun.

SK Žabjak. Rezervno moštvo igra v nedeljo 20. t. m. ob 11. dopoldne na igrišču Hermesa prvenstveno tekmo z rezervno Hermesa. Ovsenik, Stergl, Kurent, sigurno. — Mladina igra ob 17. dopoldne z mladino Ljubljane prvenstveno tekmo na igrišču SK Ljubljane. Ob 16.30 naj bodo v garderobi vsi, ki igrajo pri mladini.

Lahkotletska zveza (službeno). Opozorjamo tekmalce in občinstvo, da je vstop na stadion Planine, za današnje prireditve pri vratih na Vodovodni cesti. Začetek tekmovanja točno ob 9.30. Vstopnin znaša L. 2.— za osebo.

Zbor lahkotletskih sodelnikov (službeno). Pozivamo vse gg. kandidate, ki so se prijavili za izpit za lahkotletske sodnike, da se javijo zanesljivo na stadionu Planine danes ob 9. Udeležba obvezna. — Predsednik.

Z Vrhniko

Uradni dnevi okrajnega civilnega komisarijata bodo v občinskem uradu na Vrhnikah, da bi se občinstvo dala možnost opraviti posle, ne da bi izgubljalo čas za potovanje v Ljubljano. Določeni so bile dnevi: 23. junija, 29. julija, 26. avgusta, 30. septembra, 28. oktobra, 25. novembra in 30. decembra. Pričetek uradnih ur ob desetih po prihodu vlaka. Okrajni civilni komisar bo sprejemal občinske predstavnike in občinstvo po dosedanjem običaju.

Novi zdravnik dr. Vladimir Brezovnik ordinira od 10. do 14. ure v ordinaciji od sotnega zdravnik dr. Zekša.

Dražba hiše na Vrhniku. V ponedeljek dne 5. julija bo pri okrajnem sodišču na Vrhniku dražba hiše na Vrhniku, Kolodvorska cesta št. 4 z vrtom in gospodarskim poslopjem. Cenina vrednost znaša 268.100 lir, najmanjši ponudek 178.730 lir in varščina 26.810 lir.

Iz Hrvatske

Sprejemi pri Poglavlju V zadnjih dneh je Poglavlje sprejel odposlanstvo hrvatskih častnikov in podčastnikov, ki mu je izročilo 850.000 kn za svoje padli hrvatskih vojakov. Dalje je sprejel Poglavlje zastopnike 26 hrvatskih mest, ki so imeli na binkoštno soboto v Zagrebu zborovanje o preskrbi mest z živili.

Dr. Ellinger — državni ravnatelj Poglavlja je imenoval velikega župana dr. Jakoba Ellingerja, zastopnika k vojakom policnekega državnega podtajnika Altgerja, za državnega ravnatelja pri predsedstvu vlade.

Nov vodja tiskovnega urada. Za tiskovnega vodjo propagandnega ravateljstva je bil imenovan Mijo Tolj, dosedanj urednik »Hrvatskega naroda« v Osijeku. Dosedanji vodja Bogdan je bil imenovan za glavnega urednika »Hrvatskega naroda«.

Za poveljnika ustaških žena je bila imenovana ga. prof. Irena Javorjeva. Antonovo je bilo slovesno proslavljeno. Lsti poročajo, da je bilo po vsem Hrvatskem Antonovo, ko je praznoval svoj god tudi Poglavlje, slovesno proslavljeno. V Zagrebu je bilo veliko ustaško zborovanje, potem pa mimohod pred Poglavljem, ki je trajal celo uro.

Slovaški govt v Zagrebu. V hrvatsko prestolnico je prispel kot gost državnega saveznika dr. Seitz slovaški sociolog, publicist in vodja tiska slovaškega socialnega zavarovanja Ljudevit Mutnarski, ki se hoče seznaniti s socialnimi ureditvami na Hrvatskem.

Zagrebiški župan v Bratislavi. Da vrne obisk brat'slavskega župana dr. Kovača, je v slovaško prestolnico odpotoval zagrebiški župan Ivan Werner.

Gospodarstvo

Finančna politika Italije

»Hrvatski narod« je objavil v številki z dne 10. t. m. daljšo izjavo, ki jo je podal finančni minister Acerbo dopisniku Italijansko-hrvatske novinske agencije. Minister je izrazil svoje zadovoljstvo, da lahko poda izjavo za »Hrvatski narod«, ki obvešča sosedno in prijateljsko Narodno Državo Hrvatsko. Stalno zasledujoč plemenite napore Hrvatske na finančnem področju za ureditev države se veseli zlasti uspeha, ki je bil na Hrvatskem dosežen z nedavnim notranjim posojilom. To je najboljši znak, da Hrvati mislijo na svojo bodočnost.

V svoji nadaljnji izjavi je minister prikazal osnove italijanske finančne politike. Novo posojilo, ki se sedaj vpišuje v Italijo, je normalno posojilo za izredne vojne potrebe. To posojilo je vlada razpisala v tradicionalni obliki potem, ko je z ureditvijo normalnega proračuna zagotovila kritje preko običajnih fiskalnih dohodkov. Tako se ustvarja soglasje med davki in posojili, kar je v rastoci meri potrebno za nadaljevanje vojne. Državna blagajna z javnimi posojili privlači razpoložljive prihranke, ki bodo pozneje prišli zopet v obtoč z nujnimi izdatki; na drugi strani pa si z davki zagotovi večji dotok sredstev.

Minister je posebno naglasil, da je fasisčna

vlada proti tiskanju bankovcev. Ducejeve besede, izrečene 26. marca t. l. v palači Venezia, so temelj finančne politike, ki gre za tem, da se zagotovi trdnost narodnega kredita s tem, da se odbrži stvarna in moralna vrednost italijanske lire. Prav zato se je vlada zatekla k narodovim prihrankom, pri tem pa se izogiba vsakega prisilnega sredstva in se obrača k prebivalstvu s tradicionalnim načinom posojila. Prepričan je, da bodo državljani v velikem številu sodelovali pri tem vpisovanju, ne samo zaradi koristi in jamstev, ki jih nudi to posojilo, temveč tudi zaradi tega, ker ob pravilnem razumevanju lastnih interesov vedo, da so živ in aktivni del domovine pod orožjem, ki apelira na vse sile svojih sinov za doseg največjih ciljev. Hrvatski narod, ki je tradicionalno nepristranski in je vrhu tega intimno povezan z usodo Italije, mora upoštevati italijansko stvarnost: niti vojne težave niti bombardiranje, niti zastraševanje, niti obljube ne morejo omajati močno italijansko moralo. Sovražnikova propaganda bo hitro utihnila. Italijanski narod, ki se bori, odkar je Italija ustvarila svojo državo, zlasti pa neprekinjeno od leta 1935 na vseh bojiščih, je in bo dostojen svojega velikega časa.

Gospodarske vesti

— Zaključek italijansko-madžarskih industrijskih pogajanj. Dne 10. junija so se pričela v Budimpešti pogajanja med predstavniki italijanske in mađarske industrije. Storični sklepi so bili vnešeni v poseben protokol, ki sta ga obe delegaciji podpisali ob zaključku pogajanj. Na plenarnih sejah so razpravljali o vprašanih načelnih značajih, ki se učejo industrije v obeh državah. Ob zaključku diskusije je bilo ugotovljeno popolno soglasje naziranj. O strokovnih vprašanjih pa so razpravljali posebni strokovni odbori, in sicer za železarsko in strojno industrijo, za tekstilno industrijo, za kemično industrijo in za živilsko industrijo. Tudi razprave v teh odborih so prinesle najboljše rezultate. Pravkar zaključena pogajanja je ob enem smatrali kot vrnitev občisa, ki so ga napravili mađarski industrije v Rmu jeseni lanskega leta. Italijanski delegaciji je vodil veleindustriec Pirelli, član predsedstva Konfederacije italijanske industrije, mađarsko delegacijo pa je vodil predsednik Zveze mađarskih industrijev Hagenmacher. Italijanska delegacija je bila po končanih pogajanjih sprejeta pri mađarskem finančnem ministru dr. Remenyi-Schnellerju, pri industrijskem ministru Bozemiszu, pri trgovskem ministru dr. Zsindelyju in pri pooblaščenem ministru in izrednem poslaniku N'cklu. Italijanski poslanik Anfuso pa je povabil na kosilo voditelje obeh delegacij. Člani italijanske delegacije so si tudi ogledali nekatera vzorna industrijska podjetja v Budimpešti in so v nedeljo odpotovali v Italijo.

— Zavarovanje delavcev v maju. Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine obvešča podatke o socialnem zavarovanju v maju t. l. V primeri s prejšnjim mesecem se je število zavarovancev povečalo za 696 na 27.320 (pri zavoju samem je bilo 22.639 zavarovancev, pri bolnišnični blagajni TBPD 4593 in pri bolnišnični blagajni Meitkurja 85). V primeri z lanskim aprilom je bilo število zavarovancev za 1273 manjše. Odstotek bolnikov se je v primeri z aprilom t. l. ponovno zmanjšal od 2,63 na 2,61 in je bil tudi za 0,23% manjši kakor lani v maju. Povprečna dnevna zavarovana mezdja je v primeri s prejšnjim mesecem narasla za 0,38 na 24,70 lire in je bila za 1,55 lire večja nego pred enim letom. Pri zavarovanih zavoda samega je znašala v maju povprečna dnevna zavarovana mezdja 22,82 lire, pri zavarovanih bolnišnične blagajne TBPD pa 33,66 lire. Skupna dnevna zavarovana mezdja se je dvignila na 674.860 lir in je bila za 12.820 lir večja nego lani.

— Zanilna pravda po zakonu o nelojalni konkurenci. Med vojno so začeli različni podjetniki izkoriščati že vpeljane znamke znane tvornice mila v Osijeku. Tako je začel tudi R. B. uporabljati prerajeno zaščeno znamko pralnega praška »Radione« z etiketo, ki je povsem slaba izvirni, samo da nosi napis »Novi Radione«. Zaradi uporabe te znamke je vložila osiškanska tvrdila po svrjem pravem zastopniku proti R. B. tožbo pri ljubljanskem okrožnem kot trgovskem sodišču, s katero je zahtevala, da se tožencu prepove nadaljnja uporaba zaščitne znamke, da se uničijo vse zaloge ovojčev s prenarečeno zaščeno znamko in da plača primerno odškodnino. Po več spornih razpravah je podal izvedenec iz kemične stroke mnenja, da je »originalni« Radone predvojni pralni prašek različne kakovosti, dočim vsebuje »Novi Radone« mlenkostono količino mila in je bistveno sestavljen iz pralne in celoma jedne sode in da zaradi tega »Novi Radione« ne prenese kakovostne primerjave s praviim Radonom, ker ne vsebuje zadostnih količin mila in oksidacijskih soli. n. pr. perborata. Ker se je med pravdo izkazalo, da je toženi R. B. že med pravdo opustil nadaljnje izdelovanje in razpečevanje »Novega Radiona« v prenarajenih zaščitnih ovojih, sta se stranki pri razpravi dne 15. junija poravnali. Tožec je priznal, da ne sme za svoje blago »Novi Radone« uporabljati zaščitnih redečih etiket z rumenimi žarkii in belim napisom. Plačal bo odškodnino in pravne stroške. S tem je končana pravda, ki je zbudila precejšnje zanimanje.

— Iz zadržnega registra. Pri Gospodarski zadrugi nametščencev socialnega zavarovanja v Ljubljani je bil izbrisan član upravnega odbora Josip Ogrič, vpisan pa Josip Petjan, urednik Zavoda za soc. zav. v Ljubljani.

— K združtvi bančnih podružnic na Korškem in Gorenškem. Pred dvema mesecema smo poročali, da bo dunajski zavod Kreditanstalt-Bankverein v zvezi z vojnimi ukrepi za racionalizacijo poslovanja bank odstopil svoje podružnice v Celovcu, Beljaku in Kranju celovski Banki za Korško. Sedaj poročajo iz Celovca, da bo Banka za Korško zaradi prevzema omejenih podružnic zvišala svojo glavno od 1 na 3 milijone mark. O tem predlogu bo sklepal občni zbor delničarjev 29. t. m.

— Iz spodnjaestarskega trgovinskega registra. Pri trvdit Anton Kiffmann, trgovini z urami in zlatino v Mariboru, je vpisano, da je dosedanj lastnik Anton Kiffmann izstopil in kmalu nato umrl in je podjetje prešlo na sina Otmarja Kiffman-

na. — Pri Industriji papirja in lepenke, družbi z o. z. v Sladkem vrhu, je izbrisan zaradi smrti dosedanj komisar Friderik Leschnigg, za novega komisarja pa je postavljen inž. Anton Fieck.

— Izplačevanje zapadlih polje za življensko zavarovanje na Spodnjem Stajerskem. Čeprav so meddržavna pogajanja o ureditvi življenjskega zavarovanja pri bivših jugoslovanskih zavarovalnicah še v teku, je šef za civilno upravo na Spodnjem Stajerskem naročil zavarovalnicam, ki komisiaricno upravljajo stara zavarovanja, da izplačajo članom stajerskega Heimabunda vse zavarovane vsote, ki so zapadle po 1. aprilu 1941., in sicer v polnem obsegu, kakor je določeno v zavarovalnih pogodbah. Tako bodo izplačana vsa življenjska zavarovanja, ki so po 1. aprilu 1941. potekla ali pa so postala v polnem obsegu izplačljiva zaradi smrti zavarovanca. Kolikor so bile doslej že izplačane akontacije, se morajo izplačati še pridržani zneski. Na enak način je zavarovancem sedaj omogočeno, da vzamejo na podlagi bivših jugoslovanskih zavarovalnih pogodb v okviru pogojev zavarovanja posojilo ali pa zahtevajo odkup. Od te ureditve so zaenkrat izvzeta življenjska zavarovanja pri bivšem jugoslovanskem Feniksu.

— 60letnica socialnega zavarovanja v Nemčiji. Dne 15. junija je poteklo 60 let, odkar je bilo v Nemčiji z zakonom ustanovljeno bolnišniško zavarovanje. Leta 1883. izdani zakon o bolnišniškem zavarovanju je bil prvi zakon, ki je bil izdan na področju specialnega zavarovanja. Leta pozneje je sodelil zakon o nezgodnem zavarovanju, šest let kasneje pa zakon o strošnostem in invalidnem zavarovanju, medtem ko je bil zakon o nameščenskem zavarovanju izdan šele leta 1911. V teku 60 let, odkar obstoja bolnišniško zavarovanje v Nemčiji, se je krog zavarovancev znatno razširil. Zadržajnik je bil ta krog razširjen leta 1941., ko je bilo bolnišniško zavarovanje raztegnjeno tudi na več milijonov rentnikov.

— Gospodarske vesti iz Hrvatske. Nemško-hrvatski sporazum o ureditvi dolgov, ki so nastali pred 4. aprilom 1941 iz blagovne prometa in drugih transakcij je bil po dogovoru med obema državama podaljšan do 14. oktobra t. l. — V Bukarešti se je mudila hrvatska trgovska delegacija, ki je sklenila podaljšanje dosedanjega hrvatsko-rumunskega trgovskega sporazuma za eno leto z manjšimi spremembami. — Beograjski tekstilni koncern Ilić je v dobi bivše Jugoslavije kontroliral tudi dve tekstilni tvornici na Hrvatskem, in sicer Tekstilno tvornico d. d. v Karlovcu in Vuno, d. d. v Karlovcu. V izvajanju zakonske odredbe o nacionalizaciji tujih gospodarskih podjetij na Hrvatskem so bili dosedanj člani uprave ki pripadajo rodniini Ilić, pri obeh karlovških družbah, nadomeščeni s hrvatskimi člani uprave. — Tvrdka Metan, d. d. v Zagrebu, je sklenila zvišati svojo glavno od 3 na 5 milijonov kn. — Družba za Mannesmannove cevi in železo, d. d. v Zagrebu, je lani pri glavni 9 milijonov kn zabeležila 1,22 milijona kn čistega dobička. Občni zbor bo sklenil o povznanju delniške glavnice. — Hrvatska centrala za sadje je sklenila zgraditi na področju države 10 velikih sušilnic za sadje, kar bo omogočilo nadaljnje povečanje izvoza sadja, ki je že lani dosegel 27.500 ton. Vsega je na Hrvatskem 14,5 milijona sadnih dreves in se cenil letna proizvodnja na 20.000 vagonov.

— Štiritedensko obračunavanje mezd na Mađarskem. Na iniciativo mađarske vlade so številna velika mađarska podjetja uvedla po nemškem vzorcu štiritedensko obračunavanje delavskih mezd, kar je prineslo znatno razbremenitev tako v mezdih uradih podjetjih kakor tudi v uradih zavodov za socialno zavarovanje. Za delavce same to štiritedensko obračunavanje ne pomeni, da dobe sedaj mesečne plače. Na plačilni dan se jim izplača predujem, knjigovodstveni končni obračun mezd, dajatev in odbitkov pa se izvrši na štiri tedne.

Nakazovanje racioniranih živil

Prehranjevalni zavod Visokega komisarijata v Ljubljani obvešča vse trgovce z racioniranimi žvili, zadrage in peke mesta Ljubljane, da bo nakazovanje racioniranih živil za mesec julij po naslednjem abecednem redu:

Torek, 22. jun., A—C; sreda, 23. jun., D—J; petek, 25. jun., K; sobota, 26. jun., L—M; ponedeljek, 28. jun., N—P; sreda, 30. jun., R—T; četrtek, 1. julija, U—Z; petek, 2. jul., peki, A—P; sobota, 3. julija, R—Z.

Razdeljevanje racioniranih živil se prične 23. junija iz skladišč I. Vok, Bleiweisova cesta, in A. Volk, Resljeva cesta.

Pri nakazovanju bo vsak trgovec obveščen, iz katerega izmed navedenih skladišč bo prejel blago.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Nedelja, 20. junija, ob 18.30: Veliki mož. Izven. Zadnjikrat v sezoni, Znižane cene od 15 lir.
Ponedeljek, 21. jun.: Zaprt.
Torek, 22. junija, ob 18.: Jerijeva hči. Red. Torek.
Sreda, 23. junija, ob 18.30: Skupno življenje. Red. Sreda.
Četrtek, 24. junija, ob 18.30: Stari in mladi. Red. Četrtek.

L. Prener: »Veliki mož«. Komedijska v treh dejanjih. Delo je satira na korupcijo v umetniških krogih. Osebe: Vrhunec, slavni domačin — Vi, Strbinšek, Praznikova, provizorica — Starčeva, Praznik, njen mož — Cesar, Nada, nečakinja — Rasbergerjeva, Zorin, nečak — Brezgar, dr. Votlina — Peček, dr. Moderar — Košta, profesor Pivnik — P. Kovič, Volk, lastnik lista — Lipah, Lisjak, urednik — Košč, Modrijan, urednik revije — Raztresen Skaza, umetnik — Bratinja; stud. Iur. Grajšek — Blaz, Mogočnik, sin bogataša — Drenovec, prof. Kresnik — Nakrst, Milka, sobarica — Santicova, policijski komisar — Gorinšek, Režiser: M. lan Strbinšek.

Abonete reda četrtek opozorjamo, da bodo imeli v četrtek na praznik zaradi bližnjega zaključka dramske sezone izjemo na praznik predstavo »Stari in mladi«. Uprava nudi abonement, ki bi zaradi praznika ne mogli prisotvovati predstavi, da morejo svoj sedež pri dnevi blagajni osebno odpovedati za ta večer in jim bo odpovedani sedež nadoknadn pri predstavi »Stari in mladi« za red Torek.

OPERA

Nedelja, 20. junija, ob 17.: Prodana nevesta. Izven. Cene od 25 lir navzdol.
Ponedeljek, 21. jun.: Zaprt.
Torek, 22. junija: Zaprt.
Sreda, 23. junija, ob 18.: Prodana nevesta. Red. A.
Četrtek, 24. junija, ob 17.: Thais. Izven. Cene od 25 L navzlo.
Petek, 25. junija: Zaprt.

B. Smetana: »Prodana nevesta«. Komedijska opera v treh dejanjih. Osebe: Krušina — Janko, Ljudmila — Strtarjeva, Marinka — Vidaličeva, Janko — Čuden, Vašek — Banovec, Kecal — Lupša, Mha — Dolničar, Kata — Karlovčeva, Emerald — Neratova, cirkušski ravnatelj — Jelnikar, Indijaneec — Marek. Dirigent: D. Zebre, režiser: C. Debevec, zborovodja: R. Smonič, koreograf: inž. P. Golovin, Scenograf: V. Skružnary.

Radio Ljubljana

NEDELJA, 20. JUNIJA 1943-XXI

8.00: Napoved časa; poročila v italijansčini. 8.15: Orgelski koncert; izjava Margherita Nicosia. 11.00: Prenos pete mase iz Bazilike sv. Pavla v Rimu. 12.00: Razlaga Evangelija v italijansčini (O. G. B. Marino). 12.15: Razlaga Evangelija v slovenščini (O. K. Sekovanič). 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Komorna glasba. 13.00: Napoved časa; Poročila v italijansčini. 13.10: Poročila Vrhovnega Povelstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Klasični orkester. 14.00: Poročila v italijansčini. 14.10: Koncert radijskega orkestra in komorne zboru; vodi dirigent D. M. Štjanec; slovenska glasba. 15.00: Po-

ročila v slovenščini. 17.05: K. sem Karel: Bodimo rejci malih živali; kmetijsko predavanje v slovenščini. 17.35: Lahka glasba. 19.20: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa; Poročila v italijansčini. 20.20: Simfonični koncert vodi dirigent Dagoberto Polzinetti. 21.30: Predavanje v slovenščini. 21.40: Operetna glasba. 22.15: Orkestralna glasba, vodi dirigent Petralia. 22.45: Poročila v italijansčini.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šteje 9, ki velja po naredbi Visokega komisarijata za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, uoloča za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z vsteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2,30 lire, v kosih od 40

Neme priče ljubljanske preteklosti:

Na Mestnem trgu

Veliko, da, največjo hišo na Mestnem trgu s št. 17, so posedovali v poprejšnjih stoletjih pač nesporno samo veljavne, imovite in znamenite rodbine. O tem pričata že na videz njeno lepo pročelje, ki ima v vsakem treh nadstropij po sedem svetlih oken, in njen trakt, obrnjen proti Ljubljani, prav za prav stoječ ob Cankarjevo jezero nabrežju (št. 25) in zgrajen precej pozneje kakor glavno poslopje na prostoru, na katerem sta bila nekoč le hlev in drvarnica. To, da je bilo daleč med gospodarji te hiše več sila imenitnih in uglednih mož, je razlog za mojo odločitev, povečati pri tej priložnosti in tu marsikaj, kar sicer res ne spada neposredno v njen opis, o čemer pa vendarle mislim, da ne bo napadeno, če seznanim s tem in onim širšo javnost.

Kolikor je mogoče ugotoviti po starih listinah, je bila hiša vsaj že leta 1630 last nekega Hallerja, ki jo je obdržal do leta 1623, a naslednja tri leta je bil njen imetnik Janez Adam Ziegelfest.

Ta je imel tudi obširno posestvo na Studentu pod Ljubljano, sestojalo predvsem iz pustega sveta in ob Ljubljani tudi iz majhnega slabega mha. Posestvo je kupil pozneje grof Volk (Wolf) Engelbert Auersperg, kranjski deželni glavar, ter ga izpremenil v prijetno bivališče, kar vemo po Valvasorju. — Za časa, ko so imeli Francozi naše kraje zasedene, je bil ustanovljen na posestvu poseben gaj za divjačino, ki jo je gojil Avgust Friderik Alojzij Vlesse de Marmont, vojvoda dubrovniki iz leta 1809, francoski maršal in upravitelj kraljestva Ilirije. »Tiergarten«, nemški naziv tega gaja, po sporočilu, prehajajoč od ust do ust, se ni povsem zabil, kajti često ga čujemo, zlasti med ljudmi starejšega rodu tudi za naših dni.

— Ves prostor tega posestva zavzema danes umobolnica ali zavod za zdravljenje duševnih bolezni. V namen njene morebitne razširitve je bil kupljen še nedavno nek svetla fužinske graščine, ki je skorajda večji od prostora, na katerem se razprostira zdaj bolnišnica s svojimi pritlikalnimi. Zavod je raztegnil tako meje svojega obsega prav do ceste, držeče proti Marija-poljski cesti. Prvotne stavbe na posestvu so bile svoje dni polagoma popravljene in preurejene tako, da so mogli že dne 27. decembra 1880 preseliti vanje prve, večinoma neozdravljive umobolne ljudi iz stare deželne bolnišnice v Dolgi (zdaj Dalmatinski) ulici v Ljubljani. Izza navedenega leta je bil zavod večkrat po izkazani potrebi povečan z novimi večjimi ali manjšimi modernimi stavbami, ki ustrezajo čim najbolj sodobnemu zdravljenju nesrečnih umobolnih.

Med leti 1626 do 1705 so gospodarili v opisovani hiši Ziegelfestovi dediči. V stari davčni knjigi je tale pripomba: »Herrn Hansen Ziegelfest Erben 1642. So lang Herrn Jacob und Hans Georgen den Halbergebäude und Ihre Leibserben im Leben verbleiben, ist obgenante Behausung befreit.« In prav ta olajšava, odnosno oprostitve davka je bila najbrž pospeševala, da je ostala hiša skoraj osem desetletij, primeroma sila dolgo, lastnina ene in iste rodbine.

Leta 1705 je prešla hiša v last grofa Janeza Herberta Auersperga, torej člana družine, o kateri pravi »Slovenski biografski leksikon«, da se jo mora že izza srednjega veka prštevat k najveljavnejšim plemenitaškim rodbinam v naših deželah. Auerspergi ali Turjačani so se odlikovali v vojaški, upravnici in diplomatski službi ter so pospeševali in podpirali vede in umetnost, a zlasti so si pridobili mnogo zaslug v obrambi proti Turkom.

Leta 1725 je kupil hišo ter spojil nato leta 1756 oba njena dela v eno Franc Henrik Jozef baron Raigersfeldt za Adlershoffen, ki je bil, kakor navaja »Instanz-Kalender« za leto 1754, »Hof-Cammer-Repräsentations- und Cammer-Rath, wie auch Präses dem Commercial-Concessu im Herzogthum Krain«.

Njegovemu očetu je prodal graščino Predjama na Notranjskem ali nemški imenovan Lug dne 6. julija 1711 grof Janez Gaspar Kobenzl, deželni glavar gorizki (1713), a pozneje kranjski in uvažen dvostojanjski na dvorih cesarjev Leopolda I. in Jozefa I. Cesar Karel VI. je povišal njega in njegov rod v državni grofovski stan. Več njegovih poznejših sorodnikov se je proslavilo v diplomatski službi, zlasti Janez Ludovik na ruskem dvoru in za časa francoskih vojn. Rod Kobenzlov je izumrl v začetku devetnajstega stoletja. (»Slov. biogr. leks.«)

(Nadaljevanje bo sledilo.)

Proslava zmage pri Sisku pred pol stoletjem v Ljubljani

Opisali smo v daljšem članku, kako se je razvijala pred 350 leti bitka pri Sisku. Prejeli smo še naslednji članek, ki nam govori o proslavi zmage v Ljubljani pred petdesetimi leti.

Izmed svetnikov se je prikupil našemu ljudstvu, razen Jozefa in Jurija, še prav posebno Ahacij, in sicer ta čas, ko so srečno premagali Slovenci in Hrvati Turke pri Sisku, dne 22. junija 1593. Leto poprej se je morala podati močna trdnjava Bihač Turkom, ki so zaradi tega, omamljeni od zmage, navalili na Sisek. Ko se je nagibala vojna sreča že na njihovo plat, je prispelo štiri tisoč kršćanskih junakov, ki so jim poveljevali Andrej Turjaški, Adam Ravbar, ban Toma Erdodi in Rupert Eggenberg. Hrabro in neustrašeno so se postavili v bran desetkratni premoči sovražnikov pod vodstvom Hasan paše, ki je bil baje nekoč benediktinec ter je zapustil samostan in se poturčil. Svest si je vnaprej zmage, je poslal Hasan samo osemnajst tisoč vojakov na bojišče. Turški konjeniki so odrinili preko mostu čez Kolpo ter naskočili kristjane tako, da jim ni preostalo nič drugega, kakor umakniti se. Takrat je posegel najodločnejše v boj Andrej Turjaški s Slovenci, a ostali oddelki kršćanske vojske so tudi z vso silo pritiskali. Z združenimi močmi so premagali kristjane Turke, ki so bili prisiljeni pobegniti. Ker pa most ni zmožal vzdržati preobilnega navalu, se je podrl. V Kolpi je utonilo ne le sila veliko turških vojakov, ampak tudi njihov vojskovodja. Zmagovalci, ki so si priborili prav znaten plen, so pripisovali dober uspeh boja soglasno priprošnji svetega Ahacija, ki je prav tistega dne gođoval.

Preznamenitoga dogodka se je spominjala Ljubljana nad vso slovesno leta 1893, na dan tristoletnice slavne bitke. Celotna duhovito zamišljena prireditev je bila namenjena predvsem šolski mladini. Ta je prišla zato dne 22. junija najpoprej ob osmih v stolnico k maši, katero je daroval nekdanji kanonik in šolski nadzornik Andrej Zamejlec v spominskem plašču, narujenem iz Hasan paševoga ogrinjala.

Ob desetih je bila v veliki dvorani Filharmonične družbe lepa zabava plemenitega značaja, pri kateri je sodelovala gđba tedanjega domačega ali kranjskega pehotnega polka ter so se izkazali mladi pevci z vse hvale vrednim trudom tako v krasnem petju kakor v izvrstno izvajanjem leporečju. Vsak učenec je dobil knjižico z naslovom »Zmaga pri Sisku«, ki jo je bil spisal duhovnik in zgodovinar Anton Kolbar.

Popoldne ob treh se je zbralo krog tisoč pet sto učencev na Kongresnem trgu, od koder so odšli z navdušenjem, čimbolj ustrežajočim spominskemu dnevu, na slavnostni prostor v Tivoliju, prav za prav na obširne travnike pod Cekinčevim gradom. Mlade vesele čete v fantastičnih, a tudi originalnih oblekah, s čakami, turbani in drugimi pokrivali in z različnim orožjem so strumno korakale po cestah in ulicah mimo neštevilno zbranega ljudstva, ki jih je povsod burno pozdravljalo. Trgovci, obrtniki in drugi so vedeli že kmalu popoldne zaprli obratovalnice, da so mogli na slavnostni prostor, kjer je zavladalo kmalu

najživahnejše vrvenje ter se je razvila prava ljudska veselica vseh slojev ljubljanskega prebivalstva, naravnost veličanska vzlic delavniku. Ljudstva se je kar trlo in marsikomu je trda predla za udoben prostorček in sčasoma kajpakda tudi za želodčno blaginjo, dasi je bilo pripravljenega vsega dobrega v obilju.

Učenci, ki so jih razdelili učitelji v posamezne skupine, so se udeleževali raznovrstnih priljubljenih iger. Marsikateri med njimi so se trudili doseči vrhove visokih mlajev, opremljenih s primernimi darili za spretno plezalce, ali si kot strelci priborili zanje koristne uspehe na tarčah. Dosti radosti in razvedrila sta povzročala mladeži in odraslim telovadba na plezalnih drogih, odskočnih deskah in drugem orodju ter zgolj šaljive in razveseljevanju namenjene izmišljotine, kakor razbijanje loncev z zavzanimi očmi, ogledovanje v naglici naravnjenega zverinjaka in kdo ve kaj še drugega. Povsod, kamor koli je pogledal človek, je mogel opaziti radosten smeh in neprisljono vedrost ter slišati tu glasno ubrano petje, tam zopet vojaško godbo, ki je igrala ponavljajo najbolj priljubljene domače skladbe. Pri vsem tem pa se je mladina prav vzorno čepala, kar je občinstvo soglasno rado priznavalo.

Glede okrepčila je bilo za upehane mlade slavitelje zmage izborna poskrbljenost, saj so jih v treh velikih sotornih pogostile odlične gospe pri pogrnjenih mizah, obložjenih s kruhom, marmelo, slaščicami, priljubljenimi obliski in hladnimi pijačami, kar vse je nabral slavnostni odbor pri radodarni ljubljanskim meščanih.

Ob osmih zvečer se je vrnila mlada vojska z vihrajočimi zastavami v najlepšem redu v mesto. Razen slavnostnega odbora, ki je preskrbel vse potrebno za razvedrilo in pogostitev mladine, sta si pridobila izredne zasluge za res lepo spominsko slavo, je že pokojni mestni učitelj in profesor Ivan Bele in še živeči gospod Jakob Furlan, ugledni meščan in šolski ravnatelj v pokoji, ki se ga vsi udeleženci navedenih slavnostnih prireditev pred petdesetimi leti, bodisi da so pri njih sodelovali ali pa se samo z mladino vred prijazno zabavali, še slej ko prej neizbrisno spominjajo.

V nedeljo, 6. t. m., so se po daljšem predsluku zopet odprla vrata našega Narodnega muzeja. V četrti dvorani visi nad omaro s puškami velika bakrena plošča ali slika, ki prikazuje v torejviti tehniki (vzbojko rezljano in poslikano) zmago Andreja Turjaškega nad Turki pri Sisku. O njej piše »Argo« (1893) nastopno: Silka je izza leta 1837 v muzeju, poprej pa jo je hranila licealna knjižnica. Izdelana je bila leta 1731 po slikah in bakrorezih, katere je poznal že Valvasor. Silko je imel nekoč najbrže ta ali oni samostan, kajti šele leta 1793 jo je dobila omenjena knjižnica, nastala večinoma iz knjižnice razpuščenih samostanov. Profesor Alfonz Müller (listov izdajatelj in urednik, ki je že umrl) misli, da jo je izgotovil ljubljanski pasar Ferdinand Gemeindler. — V omari s steklenimi stenami na hodniku je razstavljenih več mašnih plaščev, med njimi tudi Hasan-pašin, katerega omenjam že spredaj in v katerem je maševal svoje dni duhovnik v stolnici ob Ahacijevem gođu. Alojzij Potočnik.

Zadružna ustanova malih gospodarjev

V nedeljo dne 20. t. m. ima ob pol 9. do pol dne v dvorani Nabavljalne zadruge železničarjev na Cesti Sške divizije št. 15 občni zbor zadruge malih gospodarjev, ki je v javnosti znana pod imenom Zegoza.

Zegoza je pred leti začela pospeševati gospodarsko stran reje malih živali med železničarji in je nosila naslov »Splošna železničarska gospodarska zadruga«. Ko pa se je pred leti začelo naglo dvigati število rejcev malih živali, je tudi Zegoza kot gospodarska ustanova malih gospodarjev med železničarji začela dobivati drug pomen, ker je pritegovala v svoj krog sploh vse male gospodarje ne glede na stan.

Že spčetka je Zegoza pokazala izredno iznajdljivost in delavnost, saj je kmalu začela z ustanavljanjem lastnega obrata, predilnice za predelavo angorske in ovčje volne. Pozneje pa so razmere zahtevale, da je Zegoza še bolj okrepila svoje delovanje in razširila svoje področje na vse, kar lahko koristi malemu gospodarstvu. Tako je v zadnjem času uredila Zegoza poleg predilnice, ki jo je prenesla v Ljubljano, še usnjarno za predelavo kož malih ži-

vali v kožuho in usnje, postavila je mlin za mletje raznih pridelkov v živalsko krmo, organizirala je nakup in prodajo krmil, začela izdelovati močna krmila in je sploh storila vse, kar je bilo potrebno za obstoj in uspeh malega gospodarstva in za koristi rejcev malih živali. Le žal, da je morala Zegoza kot zadruga ustanova malih ljudi računati samo z omejenimi denarnimi sredstvi. Da je kljub vsemu vendarle mogla uspevati, je zasluga odločnih odbornikov ustanove, ki so preko vseh ovir neprestano ustvarjali in gradili ne samo za današnje dobo, temveč tudi za bodočnost. Danes je Zegoza pomemben gospodarski čimbel, ki pa bo na važnosti neprestano pridobil in brez te in take zadruge bi se malo gospodarstvo sploh ne moglo več razvijati. Če bi mali gospodarji ne imeli že svoje Zegoze, bi jo morali nemudoma ustvariti.

Ob občnem zboru Zegoze želimo tej važni ustanovi najlepših uspehov in napredka, da bodo lahko imeli koristi od nje vsi zadrugarji, ki jih je izredno mnogo.

Da se lahko mali gospodarji udeležijo nedeljskega občnega zbora, odpadejo v društvo

Na nekem italijanskem sredozemskem otoku: motorni vlačilci za prevažanje municije, ki so posebno pripravljeni za težavna ozemlja

»Mali gospodarji« v Ljubljani vsa strokovna predavanja in tudi kozjersko predavanje, ki je bilo pripravljeno za to nedeljo. Mali gospodarji bodo s sodelovanjem na občnem zboru omogočili, da se bo mogoč razvoj Zegoze še stopnjeval.

Preskrba sena in drugih krmil za male živali

Mali gospodarji, ki goje v mestih male živali, morajo pravočasno nakupiti dovolj sene, da lahko prehranijo pozimi živali in da lahko naslednje leto rejo nadaljujejo in razširijo. Sedaj je čas košnje in takoj sedaj je treba, da mali gospodarji začno misliti na to krmilo, ki je za male živali gotovo najvažnejše.

Spričo tega sta Zegoza in društvo Mali gospodarji v Ljubljani pripravila vse potrebno, da bo prišlo v Ljubljano dovolj sene neposredno od pridelovalcev, da bo to seno najboljšje in po čim bolj ugodni ceni.

Ker pa je treba, da se točno ugotovi, koliko sene bo treba dobaviti, sprejemata obe ustanovi mali gospodarjev že sedaj naročila za seno in tudi za vsa druga krmila, ki so potrebna za zimsko prehrano živali. Prvoravno sladko seno bo stalo v Ljubljani okoli 2 liri kilogram, torej polovico manj kakor lani. To bo pa cena le za tiste, ki seno naroče že sedaj in začno plačevati določene obroke. Prav tako bo na razpolago kasneje po čimbolj ugodnih cenah korenje, pesa, droben krompir in drugo vse tistim, ki se že sedaj prijavijo in izpolnijo vse pogoje.

Letos se obe ustanovi prav posebno trudita, da bi akcija za nabavo krmil čimbolj uspešna, kajti lani so okolišine marsikaj pokvarile. Skušnje lanskega leta so omogočile, da bo uspeh letnega mnogo boljši.

Krmil za zimsko prehrano malih živali bo dovolj na razpolago in po nizkih cenah le za tiste, ki jih že sedaj naroče in začno odplačevati na obroke. Za vse druge bo na razpolago le ono kar morda ostane in po kratkih dnevnih cenah. Spričo tega je zelo nujno in važno, da se vsak mali gospodar že sedaj prijavi.

Z Gorenjskega

Poslanik Alfieri je položil vence. Italijanski poslanik Alfieri je ob ustanovitvi Italijansko-nemškega društva v Celovcu, v sredo dopoldne obiskal pripadnike italijanske kolonije, ki so se z vsega Koroskega zbrali v glasbeni avoani v Celovcu. Nagovoril jih je, naktar je imel daljši govor celovški konzul Berni-Canani. Po tej manifestaciji se je poslanik Alfieri odpeljal na celovško pokopališče, kjer je v navzočnosti deželne vođe dr. Rainerja in drugih predstavnikov položil vence na grob nekega italijanskega in nekega nemškega vojaka.

Imenovanje. Ravnatelj koroskega deželne muzeja in deželni konservator dr. phil. Walter Frod je bil imenovan za docenta na filozofski fakulteti v Gracu. Predaval bo o umetnostni zgodovini in o varstvu spomenikov.

V Dvoru nad Kranjem so uredili prvo deklishe taborišče za obvezno delovno službo. K otvoritvi so prišli pokrajinski vođa dr. Rainer, generalni poročnik policije Rössner z Bleda, okrožni vođa Kuss iz Kranja in deželni svetnik Michels. Voditeljica taborišča je orisala trudopolno delo za urelitev taborišča. Dr. Rainer je govoril dekletom in prebivalstvu o pomenu uvedbe obvezne delovne službe

Spodnje štajersko

Učiteljska zborovanja. Vzgojitelji iz vse Savinjske doline kakor tudi iz gornjegrajskega okoliša in iz šaleške doline so zborovali v Celju. Spomnili so se v Tunisu padlega tovariša Jozefa Hoffmanna. Nato so bile recitacije pesmi Friderika Hölderlina v počastjenje stoletnice njegove smrti. Šolski svetnik Dukar je častil sedmim vzgojiteljem in vzgojiteljicam, ki so bili odlikovani z vojnimi zaslužnim križcem s meči ali z vojno medaljo za zasluge. Rekel je, da je s tem izpričana težavna in odgovorna učiteljska služba. Sledila so strokovna posvetovanja. — V Slatini-Radenci je zborovalo učiteljstvo širšega okoliša. Okrajni nadučitelj Sepp Wiedner je prikazal pouk o političnem dogajanju. Šolski svetnik Marcel Wodopitiz je opozoril na važne vojne naloge v šoli.

O doživljajih na vzhodni fronti bo v sredo, 23. t. m., predaval v Mariboru v okviru ljudske vseučilišča major Ludvik Bachmaier, ki je odlikovan z viteškim križcem. Orisal bo način bojevanja v znamenju židovsko-boljševiškega srda.

Mladinske tekme v Ptuj so se pričele včeraj in se danes nadaljujejo. Na desmem bregu Drave so uredili taborišče. Danes bo jutranja slovesnost na Gradu, potem pa minihod na Glavnem trgu. Sledijo dopoldne in popoldne sportne tekme. Zmagovalnemu nogometnemu društvu bo podeljen pokal okrožne vođe. Počastitev zmagovalcev bo ob 17.30 na Glavnem trgu, nakar bodo mladinski zbori priredili koncert v parku.

Nov oddelek v mariborskem muzeju bodo danes odprli za javnost. Poleg arheološkega in narodopisnega oddelka je preparator Fran Wallner uredil prirodopisno zbirko, ki obsega mineraloško skupino kamenin s Pohorja, Kozjaka in iz Slovenskih goric ter popolno zbirko živalstva Dravske doline.

»Od Dachsteina do Save« je geslo nove delovne vzajemnosti med okrožji Spodnje štajerskega. Pokrajinski načelnik dr. Uiberreither je naročil, da je treba ustvariti delovno vzajemnost s spodnještajerskimi okrožji. V ta namen bo vsako spodnještajersko okrožje povezano z dvema ali več drugimi štajerskimi okrožji v delovno zajednjo, in sicer v naslednji sestavi: 1. Maribor - mesto - Gradec - mesto in Murau; 2. Maribor - dežela - Gradec - dežela, Deutschlandsberg in Hartberg; 3. Ptuj - Lipnica, Judenburg in Feldbach; 4. Celje - Lizen, Bruck, Oberwart; 5. Brežice - Voitsberg in Fürstfeld; 6. Trbovlje - Leoben in Weiz; 7. Ljutomer - Cmurck in Mürzschlag. V kakšni obliki se bo delovna vzajemnost praktično razvijala, zavisi od krajevni razmer. Zamenjavali bodo vaje in drugo mladino, kakor tudi funkcionarje Stranke in medsebojno se bodo obiskovale mladinske, pevске in igralske skupine.

KREMA ZA NEGO BABY-KOL
MR. PH. J. KOLAR
DOBI SE V VSEH LEKARNAH IN
DROGERIJAH

Alba de Céspedes:

Emanuela

(Iz romana »Nazaj ni potie, ki je pravkar izšel v »Dobri knjigic.«)

Minevali so brezbarvni dnevi; Emanuela je vstala, opetela se je in v glavi se ji je vrtilo kakor po dolgi bolezni. Morala se je vrniti k starim navadam, ki se ji niso zdele naravne, silila se je, da bi našla stik z minulimi dnevi, a kljub vsemu je čutila v žilah slast nepričakanega ozdravljenja. Ni hodila iz zavoda, kakor bi se bala, da bi našla zunaj drugačnega, neznano mesto, v katerem se bo le z veliko težavo znašla. Ko se je nekoč po večerni molitvi vrnila v svojo sobo, je sedla za mizo, da bi pisala materi, da bi ji vse povedala in razložila ter tako razpršila meglo, v kateri živi. A ko je vzela pero v roko, ni vedela, ali bo na koncu napisala: »Pridem,« ali »Pridi k meni, mama!« Roka ji je zastala nad belim listom, ko so se vrata odprla in se je na pragu pokazala Valentina. Emanuela se je ob ropotu zdrznila, nato pa jo je smehljaje se povabila: »Stopi noter!»

»Ne,« je odvrnila, »ti moraš k nama. Morava ti nekaj povedati.«

»Kaj pa je?«

»Pridi gor!«

»Kaj pridem.«

»Prav, čakava te,« in je odšla.

Kaj neki ji je? V zadnjem času se je Valentina močno izpremenila. Njena mladostna veselost ji je izginila, kakor da je ob neprestanem dotiku z Avgusto ovenela in se navzela duha po zaprtih, starih rečeh, kakor obleke, ki predolgo leže v omarah.

rah. Tudi govoriti je začela v izrekih in zviška, z nekim trpkim prizvokom v glasu. Vedno sta tičali skupaj: Avgusta, čeprav je kot starejša pazila na svoj ugled, je bila vendar polna nežne pozornosti do Valentine. Često jo je klicala: »draga.« Emanuela sta redkeje vabili k sebi. Kadar je stopila v Avgustino sobo, ju je našla, kako prebrata verz, drošč se za roko, kakor da spajata svoje sanje in svoj dih.

Tudi to pot sta sedeli skupaj in kadili. »Zdravo, dekletič!« je dejala Emanuela in ju pogledala. Kaj neki je? Nekaj se je zgodilo. Prestašila se je. Zdaj je bila Valentina prav taka kot Avgusta: obe sta jo gledali nasršeno. Čeprav bi najraje odšla, je vendar izrazilo vprašala: »Kaj hočeta?« in se umaknila za korak proti zidu, kakor da si hoče pred nepričakovanim udarcem zavarovati hrbet. Ta soba je ločena od ostalega zavoda, druge tovarišice so daleč in ne morejo opaziti, kaj se godi tu. Zdaj pa zdaj se je zasilil iz spodnjega nadstropja kak glas.

Avgusta je počasi vstala in počasi krenila proti njej. Spačenihi, nabreklih ustnic, s temnimi modrikastimi kolobarji pod očmi je prebadala začudeno tovaršico s srepiim pogledom, kakor z ostro nabrušenim orožjem, naperjenim v cilj. Zdelo se je, da s temi počasnimi kretnjami, s to neizprosno sprepostjo pogleda skuša ubraniti, da se ji ne bi ob kakim nepričakovanem kretnji razpušila grenkoba, ki ji je stiskala grlo.

Približala se je Emanueli, nepremično obstala pred njo, kakor da jo vohar, dvignila roko in jo tlesnila po liou. Avgusta je zamolklo zadonel in napolnil osuplo tišino okrog deklet.

»Avgusta!« je kriknila Emanuela in zardevla, bolj zaradi sramote kakor zaradi bolečine. Pogledala je Valentino, kakor da išče pri njej pomoči, a spoznala je, da je zaman.

Sesedla se je na posteljo. Vsa razburjena je strelvala v Avgusto in pričakovala najhujšega, ne da bi mislila na odpor, vedoč, da jim je izročena na milost in nemilost. Sklonjena nad njo in sopeč ji je Avgusta s pridruženim, zamolklim glasom siknila v obraz: »Tatica!« Zajela je sapo in ji spet in spet ponavljala to besedo, kakor da zmedena od besa ne najde druge razen te: »Tatica! Tatica!«

Emanuela je nepremično molčala in ob vsaki posviki zamižala, kakor da prejema nove klofote. »Tatica!« je ponavljala Avgusta izživlavo, »vse vem, Andrej je davil govoril z Valentino. Dve leti si tukaj in veš vse o nas, zaupale smo ti stvari, ki ti jih ne bi, ko bi te poznale. Krast si prišla sem. Tatica! Tatica!«

Ves zrak v sobi je bil poln te psovke, nizke stene so jo zadrževale okrog Emanuel: zgrnila se je nadnje strahotna tišina, ki jo je trgalo samo Emanuelino suho ihtenje. Vse je navallilo njo, zaman bi se branila, kam naj se obrne, laž jo stiska in davi, umrla bo.

»Po kaj si prišla sem? Tu ni kraj zate, to bi ti morale reči. Kaj si pričakovala? Ali si mislila, da se da preteklost izbrisati z molkom? Spominjam se, da je Silvija takoj začutila, da si drugačna od nas! Po kaj pa je ta prišla sem? Ti pa si tedaj mirno začela kopiciti laži. Domišljaja si si, da se boš, če izpremeniš prizorišče, tudi sama izpremenila, da boš taka kakor včasih. Ali ne veš, da je v življenju vse mo-

goče, samo vrtni se ne moreš? Mnogo je cest, vsakdo misli, da si je izbral pravo, hodi in hodi, a na mah opazi, da se je zmotil. Vsi bi radi začeli znova. A naša dejanja, ki so nas spremljala do sem, leže za našim hrbtom preteče ceste kakor nasp. Nič se ne more vrtni. Nazaj ni poti. To je najneizprosnejša oblika enakosti vseh ljudi pred zakoni življenja. Ksenija ni več potrkala na vrata zavoda, bog ve, kje je in kaj dela? Tudi ona gre dalje, tudi midve se ne vrneva domov, ti pa si hotela...«

»Jaz nisem hotela, Avgusta, verjem mi! Poslušaj me, jaz nisem nikoli ničesar hotela, vedno sem našla že vse pripravljeno in ni mi ostalo drugega, kot da sem se prilagodila in živela.«

»Niti zadnjič, ko si bila v postelji, nisi izpregovorila; niti žalost, da si izgubila Andreja, ti ni odvzela preračunljivosti. Ti, vedno in povsod samo ti! Razumeli sva, da je konec, da se je podrla, in ne da bi te z Valentino spraevali po vzroku, sva bili pripravljene, sprejeti te v najino življenje. Toda stilišva sva kakor Silvija prvega dne, da je na tebi nekaj, kar se nama izmika, da se skrivaj za svojo senco.«

Valentina ni govorila, naslanjala se je prijateljici na laket. Zdaj sta bili ena sama oseba, neopredeljena in odmaknjena v daljavo.

»Zdaj moraš proč. Kaj še delaš tu? Naj bo tvoje življenje kakršno že hoče, vendar je boljše od našega. Nekaj bo le ostalo za tabo: tvoja hči. Kadar boš umrla, bo ona nadaljevala tvoje življenje. Nocoj sem ti hotela pred vsemi zabrusiti v obraz: »Izgini!« a prišlo mi je na misel, da nisi sama kriva: na svetu so ljudje, ki se že rodijo brezbrizni, s hibo. Najboljše, kar

imaš, svojega otroka, si morda dobila proti svoji volji.«

Zadonel je sestrični krik: »Luč!« Soba je zagrnila tema; tipaje je Valentina prižgala svetilko.

»Tema, tema...« je zamrmrala Emanuela.

»Vrni se dol, tam je svetlo. Kaj ti je mar tema tu notri? Jutri boš zunaj, jutri odideš.«

Nastala je mučna tišina. Na hodnikih so se vrata odpirala in zapirala; v zbrani tišini so se slišali glasovi iz sosednjih sob, Ingrid razpravlja s prijateljicami; v vsaki sobi gori svetilka; to je življenje v zavodu.

Lahko bi šla dol, poiskala Igrid in ji rekla: »K vam prihajam.« Toda po vsem tem, kar se je bilo ta večer zgodilo, se ji je zdelo otročje, vmešavati se spet v to življenje, v to deklishe pričakovanje, kakor če bi se odrasel človek začel z otroki igrati skrivalkice. Zdaj nima več kaj brniti, ne kaj reševati; a ubogi papa je retorično trdil: »Življenje se dá popraviti, življenje se dá zgraditi znova.« Saj življenje ni stavba, ki jo je podrl vihar. Življenje se nadaljuje, meseci in leta se vale dalje in mi z njimi. Emanuela je bila trudna, zelo trudna. Dvignila je oči proti prijateljicam, da bi jo videli tako strto in bi se je usmili. Avgusta je vzela dve cigareti, eno zase, drugo za Valentino. Njune debele roke so imele enake kretnje, kakor da jim ukazuje isti nagon. Potem je napolnila kozarec sebi in prijateljici ter ji dejala: »Na, draga!« Kakor da Emanueli ne več v sobi: s kozarcem v roki sta jo dekleti gledali, kakor da jo izprašujeta, kaj še čaka.

»Pojdem,« je rekla Emanuela in vstala. Onidve je nista zadrževali.

Kronika

* Smrt viteza železnega križa. Na obali Kanalskega preliva je padel poročnik Friedrich Rupp, odličen lovski letalec, ki ga je Hitler 24. januarja letos odlikoval z viteškim križcem železnega križa.

* Sprejem pri papežu. Papež je zopet sprejel več tisoč vernikov, med njimi precej otrok, ter tudi skupino vojakov, ranjencev in pohabljenec, poleg njih pa še skupino 500 novoporočencev. Z vsemi se je ljubezno razgovarjal ter jim ob slovesu podaril svoj blagoslov.

* Nov šolski nadzornik v Triestu. Z dekretom ministra za narodno vzgojo je bilo premeščenih večje število šolskih nadzornikov v Kraljevini. Med drugimi je bil imenovan za nadzornika v Triestu dr. Giuseppe Reina, dr. Ugo Zamoni pa je bil premeščen iz Triesta v Verono.

* Dvojni obroki živil za težke poljske delavce. Ministrstvo za kmetijstvo v Rimu je dovolilo, da se dodatni obroki za težke delavce na polju dovolijo tudi za mesec julij. Osebe, ki imajo pravico do teh dodatkov, bodo prejele posebne nakaznice.

* Sneg sredi junija. Na hribovih v okolici Verbanije je te dni ob istočnem deževju v nižjih predelih zapadel sneg. Ta vremenski pojav je v teh krajih tudi v najhladnejših poletjih nekaj tako posebnega, da ga ne pomnijo najstarejši ljudje.

IZ LJUBLJANE

u— Novi grobovi. Za vedno je zapustil svoje železniški uradnik g. Ivo Sava Bari. Za njim žalujejo soproga, hčerka in drugo sorodstvo. K vsemu poškodbu bodo pokojnika spremljali danes ob 16. iz kapele svetega Krištofa na žalah na pokopališče dr. Sv. Križu. — Preminul je uslužbenec državnih železnic gosp. Alojzij Piskar. Pokopali so ga večer popoldne pri Sv. Križu. — Pokojnim naj bo ohranjen blag spomin, njihovim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— Krasen sončni dan je bil večer. Po dolgi dobi nestanovitnega vremena, ko smo bili že vsi nejevolni, deloma zaradi osebnega neugodja, deloma zaradi slabo obetajoče letine, vremenska sprememba kar nekam blagodejno vpliva na vsakogar. Nočemo se spuščati v prerokovanje, koliko časa bo trajalo lepo vreme, ker je letos že mnogokrat prišlo drugače, kakor smo napovedovali. Želim le, da bi vremenska sprememba trajala delj časa, kar bo menda vsem po gladi. Zaradi dežja in novo zapadlega snega v planinah se je ozračje močno ohladilo. V petek je znašala najvišja temperatura 16° C, do sobotnega jutra pa je padlo živo srebro na 6,6° Celz. Megla, ki je ležala nad pokrajino, se je kmalu dvignila. Zračni tlak je začel v petek naraščati in se je dvignil za več milimetrov.

Dipl. dentist zobar VINKO SLANOVEC

se je preselil na Kongresni trg št. 8-I (poleg kina »Matice«). Sprejema: od 10-13. in od 15-18. ure. — Izven teh ur po dogovoru.

u— Prva sklepna produkcija Glasbene akademije je v petek zvečer prilično napolnila veliko filharmonično dvorano. Nestopni so gojenci in gojenke profesorjev Darjana, A. Ravnikar, V. Launa, J. Šlaisa, Č. Sedlbauerja in L. M. Škerjanca s programom, ki je navajal skladbe Čajkovskega, Alfana, Borodina, Schumann, Corellija, Strakabina, Škerjanca, Debussaja in dr., med njimi pa tudi nekatere večje in zahtevnejše točke, kakor Stanka Premra godalni kvartet v D-duru (trije stavki), Weberov koncert št. 1. za klavir in klavir (en stavek), Corellijev Sonatino za 2 violini in klavir in E. Lalo D-mol koncert za violončelo in klavir. Nastopajoči so se vseprek ugodno uveljavili in so dosegli tople sprejeme pri občinstvu, ki je moglo takoj na prvi sklepni produkciji ugotoviti lepo glasbeno ravnanje gojenk in gojencev našega najvišjega glasbenega učilišča.

u— Danes ob 1/4 na 10 popoldne bo v veliki filharmonični dvorani začetek XI. produkcije šole Glasbene Matice, ki je obsevala zadnja produkcija v tekočem šolskem letu. Produkcija bo imela naslednji spored: 1. Narodne — Tome; Vrabčeva, Tri tice; M. Polič; Prišla je miška — mladinski zbori. 2. Sattner: Sveti Matija, Mica Butica; Škerjanec: Kraj Matjaž — mladinski zbori s spremljevanjem klavirja. Pri klavirju Mirca Sacinova, 3. Premr: »Memento mori«; Lortzing: Arija iz opere »Vormski oržar«. Poje Korošec Ladko iz šole ravnatelj Julija Betetta. Pri klavirju Silva Hrašovec. 4. Lajovic: Pesem o tkalcu; Puccini: Arija Mimi iz opere »La Boheme«. Poje Vidmar Draga iz šole ge. prof. Wistinghausove. Pri klavirju Marta Bizjakova. 5. Santel: Ribič, Mala predica — ženska zbori s spremljevanjem klavirja. Poje šolski zbor, pri klavirju Mirca Sacinova. 6. Sattner: Pozimi iz šole; Aljaž: Sirota; Ferjančič: Sonce tone, tone; Lajovic: Pastirci — mešani zbori. Poje šolski zbor. Mladinski in šolski zbor vodi ravnatelj Mirko Polič. Na zadnjo produkcijo v tekočem šolskem letu še prav posebno opozarjamo.

spremljevanjem klavirja. Poje šolski zbor, pri klavirju Mirca Sacinova. 6. Sattner: Pozimi iz šole; Aljaž: Sirota; Ferjančič: Sonce tone, tone; Lajovic: Pastirci — mešani zbori. Poje šolski zbor. Mladinski in šolski zbor vodi ravnatelj Mirko Polič. Na zadnjo produkcijo v tekočem šolskem letu še prav posebno opozarjamo.

u— Dr. Alberta Kramerja poslednji obraz je naslov daljšemu članku, v katerem nam slikar-grafik Elio Justin opisuje, kako je nastala posmrtna maska drugega pokojnika. Članek prinese »Poned. Jutro«, ki izide danes popoldne. Pavle Rasberger nadaljuje gledališke spomine, času primeren članek pa govori o izpiti v šolah. Odlični sodelavci začena humorno opisovati svoje družinske člane. Torej: Spet mnogo zanimivega v »Ponedeljskem Jutru«.

u— Diplomski koncert. Absolventka Glasbene akademije gđ. Ogrn Ksenija, učenka našega priznanega pedagoga prof. J. Ravnikarja, bo na svojem koncertu (21. t. m. v veliki filharmonični dvorani) izvajala tudi Chopinov Scherzo v b-molu, ki spada med najtežje skladbe svetovne literature in eno najlepših skladb svojega učitelja Čuteči duši... ki je izšla v Novih akordih. Ta koncert je prvi samostojni nastop nadarjene pianistke in zasluži vso pozornost našega glasbo ljubečega občinstva. Sprejdi po 3 in 1 lro v knjigarni Glasbene Matice. Začetek koncerta ob 19. uri.

u— Razstava slovenskih ilustriranih tekstov. Mladi knjigarnar Jože Žužek je uvedel svojo knjigarno v prehodno nebotičniko z razstavo slovenske knjige, ki naj pokaže zvezo med tiskom in slikarstvom. Tako je razstavil lepo število knjig in bibliofilskih izdaj, ki razodevajo razvoj in višino slovenske knjižne ilustracije. Razstavljeno gradivo prikazuje, da smo v tem pogledu razveseljevali napredovali, zlasti kvantitativno, zakaj kvaliteta že izpovedka ni bila nizka, o čemer se lahko prepričamo pred Vavpotičevimi ilustracijami »Desetega brata«, ki so za tedanje stanje »svetle« knjige pomenile velik napredek, saj s došlimi izšli le relike knjižne izdaje z izvirnimi umetniškimi ilustracijami. Primerki naše bibliofilije pa samo potrjujejo uspešen razvoj te zvrsti.

u— Siegna operna šola priredi kot IV. letošnjo produkcijo našo svojih gojencev. Gojenci operne šole izvajajo pol letnišnim vodstvom gospe Pavle Lovštevce zanimiv spored, ki ga tvorijo scene iz znamenitih oper, deloma v solističnih nastopih, deloma v duetih in večjih ansamblih. Produkcija bo v ponedeljek 21. junija ob 8.15 v Siegini glasilni dvorani. Sprejdi prednja šolska pisarna v Pražski ulici.

u— Nedeljsko zbiranje občinske službe bo opravljal od sobote ob 23. uri do ponedeljka do 8. ure zbirajoč materialni material dr. Debeljak Guido, Ljubljana, Čisti Metodova 62.

u— Slike za osebne legitimacije. Poročila po posnetkih fotografistov sprejema Campa Anica, Wolfcova 6. (Foto Bem).

u— Tečaj za sprejemne izpite. Stari Vabimo Vas, da svoje otroke, ki so jih prijavi za sprejemni izpit na gimnazij, vpišejo v naš pripravljani tečaj na Novoro (Turjaški) trgu 5. Poučujejo profesorji. Priprava vestna in temeljita. Enako pripravljamo tudi 3- in 4-šolce za popravne izpite. Posebej: Italijanski, nemški in lat. Honorar nizek. Pripravljanje čezno med 8. in 12. in 14. in 16. uro: Novi (Turjaški) trg 5. Instrukcije.

u— Učite se strojepljanja! — Novi poletni strojepljanjski tečaj — dnevni in večerni — (eno-, dvo- in trimesečni) se pričnejo v torek 22. junija. Pouk je popoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Deciprsta učna metoda. Specialna strojepljanjska šola: največja moderna strojepljanjska, raznovrstni stroji. — Informacije in prijave dnevno: Trgovsko učilišče »Christofor učni zavod«, Domobranska cesta 15.

u— Za nove osebne legitimacije vam izdela fotografije hitro in lino FOTO BEM — Wolfcova 6.

u— Jezikovne tečaje za italijanski, nemški, francoski, angleški in španski jezik posnete na gramofonske plošče, dobite pri Everest, Prešernova 44. Vse plošče in jezikovnih tečajev so danes razstavljene v izložbi trdnice. Oglejte si jih!

u— Čestitka. Omizje gostine »Lovšine želi g. Alojziju Dolničarju vse najboljšo k njegovemu godu.

u— PRAKTIČNO KNJIGOVODSTVO inž. Smrtnik-Čuk dobite v knjigarnah in pri: Smrtnik, Celovška 14 — tiskarna.

u— Več parov težkih in srednje težkih konj namerava mestna občina ljubljanska kupiti za lastno porabo. Vabimo posrednike, ki imajo teke konje naprodaj, naj jih, če je mogoče, pripeljejo v sredo 23. t. m.

ob 10. uri na mestno pristavo, kjer jih bo pregledala ocenjevalna komisija. Posednike onstran žične meje, ki ta dan ne bi mogli v mesto, pa prosimo, naj upravo mestne pristave v Povšetovi ulici št. 12 obveste pisмено, katšne konje imajo naprodaj (opis) in po kakšnih pogojih.

u— Konzervirana čebula se je te dni pojavila v izložbah trgovin s hranili. Je to novi odlični proizvod znane domače trdnice ALPA, izdelan po najnovejšem načinu dehidriranja. Vsaka gospodinja bo že pri prvih polzkutih spoznala prednost konzervirane čebule, ki je zelo ekonomična, hitro pripravljena, brez odpadka in se ne pokvari. Lahko trdimo, da je prava vitaminska zabela, posebno pripravna za pošiljanje v paketi, ker je 10 dkg konzervirane čebule enako skoraj 2 kg sveže. S tem novim proizvodom smo zavarovali, da ne bo pomanjkanja čebule.

u— Pouk modernih jezikov. — Novi (Turjaški) trg 5. Italijanski, nemški, francoski se hitro in praktično naučite po naši metodi. Združeni pouk slovnice in konverzacije. Depo'danski, popoldanski in večerni trimesečni tečaj. Prijavite se v naše poletne jezikovne tečaje, ki se začnejo 22. junijem. Prijave vsak dan od 8.—12. in od 14.—16. ure: Novi (Turjaški) trg 5. Instrukcije.

Dal 7 al 21 giugno vengono emesse due serie di

Buoni del Tesoro quinquennali 5% a premi

di L. 5 miliardi ciascuna

Interessi e premi esenti da ogni imposta presente e futura

PREZZO di emissione: L. 97 per ogni cento lire di capitale nominale, oltre interessi 5% dal 15 giugno fino al giorno del versamento; per le sottoscrizioni eseguite dal 7 al 14 giugno vengono invece corrisposti ai sottoscrittori gli interessi 5% dal giorno del versamento fino a tutto il 14 giugno detto.

Le sottoscrizioni vengono eseguite solo in contanti, ma vengono accettate come contante le cedole ammesse in sottoscrizione.

PREMI: ciascuna serie di L. 5 miliardi di Buoni concorre annualmente a n. 10 premi per un ammontare complessivo di L. 10.000.000 mediante estrazioni semestrali.

Le sottoscrizioni si ricevono presso tutte le Filiali dei seguenti Enti e Istituti che fanno parte del Consorzio di emissione, presieduto dalla Banca d'Italia:

Banca d'Italia — Cassa Depositi e Prestiti — Istituto Nazionale delle Assicurazioni — Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale — Istituto Nazionale Fascista per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul lavoro — Banco di Napoli — Banco di Sicilia — Banco Nazionale del Lavoro — Istituto di S. Paolo di Torino — Monte dei Paschi di Siena — Banca Commerciale Italiana — Credito Italiano — Banco di Roma — Federazione Nazionale Fascista delle Casse di Risparmio — Istituto di Credito per le Casse di Risparmio Italiane — Cassa di Risparmio delle Province Lombarde — Istituto Centrale delle Banche e Banche — Istituto Centrale delle Banche Popolari — Banca d'America e d'Italia — Banca Popolare di Novara — Banco Ambrosiano — Banca Nazionale dell'Agricoltura — Banca Popolare di Milano — Banca Santo Spirito — Credito Varesino — Credito Commerciale Milano — Banca Bellinzaghi, Milano — Banca Cattolica del Veneto, Vicenza — Banca di Chiavari e della Riviera Ligure — Banca Agricola Milanese — Banca Toscana — Banca Provinciale Lombarda, Bergamo — Credito Romagnolo, Bologna — Banca S. Paolo, Brescia — Società Italiana per la Strada Ferrata Meridionale — Assicurazioni Generali Trieste — Compagnia di Assicurazioni di Milano — Società Reale Mutua Assicurazioni Torino — Riunione Adriatica di Sicurtà, Trieste — La Fondiaria, Firenze — Compagnia Finanziaria degli Agenti di Cambio del Regno, Roma;

Banca Vonwiller — Credito Industriale, Venezia — Banca Lombarda di DD. & CC. — Banco S. Geminiano e S. Prospero — Banca di Legnano — Banca Unione, Milano — Società Italiana di Credito, Milano — Banca Lariano — Credito Agrario Bresciano — Banca Agricola Commerciale, Reggio Emilia — Banca Piccolo Credito Bergamasco — Banca del Friuli — Banca Gaudenzio Sella & C., Biella — Banca Mutua Popolare, Bergamo — Banca Popolare, Lecco — Banca A. Grasso e Figlio, Torino — Banca Mobiliare Piemontese — Banca del Sud — Banca Piccolo Credito Savonese — Banca Cesare Ponti, Milano — Banca Privata Finanziaria, Milano — Banca Milanese di Credito — Banca Industriale Gallaratese — Banca Alto Milanese — Banca di Calabria — Banca Popolare Luino — Banca Cooperativa Popolare, Padova — Banca Mutua Popolare, Verona — Banca Mutua Popolare Agricola, Lodi — Banca Agricola Popolare, Ragusa — Banca Popolare di Intra — Banca Popolare di Modena — Banca Popolare, Cremona — Banca Mutua Popolare Aretina — Banca Popolare, Sondrio — Banca Piccolo Credito Valtellinese — Banca Popolare Cooperativa, Ravenna — Banca Agricola Mantovana — Banca Popolare di Credito, Bologna — Banca Popolare, Vicenza — Consorzio Risp. e Prestiti per Commercio e Prestiti per Commercio e Industria, Bolzano — Banca Popolare Pesarese.

Tutte le altre Banche, Banche, e Banche Popolari, nonché tutti gli Agenti di Cambio rappresentati nella firma dell'atto consortile dagli Istituti e dalle Compagnie Finanziarie sopra menzionati.

Od 7. do 21. junija bosta emitirani dve seriji

5% letnih zakladnih bonov s premijami

vsaka po 5 milijard lir

Obresti in premije so oproščene sleherne sedanje in bodoče davštine

EMISIJSKA CENA: 97 lir za vsakih sto lir nominalne glavnice poleg 5% obresti od 15. junija do dneva vplačila; za vpisovanja od 7. do 14. junija pripadajo vpisnikom 5% obresti od dneva vplačila do vključno 14. junija.

Vpisovanje se lahko opravi samo v gotovini, toda sprejemajo se tudi gotovina kuponi, dopušteni za vpis.

PREMIJE: Na vsako serijo 5 milijard lir Bonov odpade letno 10 premij v skupnem znesku 10.000.000 lir, ki se žrebajo vsakih šest mesecev.

Vpisovanje se lahko opravi pri vseh podružnicah naslednjih ustanov in zavodov, ki pripadajo emisijem konzorciju pod vodstvom zavoda Banca d'Italia

Banca d'Italia — Cassa Depositi e Prestiti — Istituto Nazionale delle Assicurazioni — Istituto Nazionale Fascista della Previdenza Sociale — Istituto Nazionale Fascista per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul lavoro — Banco di Napoli — Banco di Sicilia — Banco Nazionale del Lavoro — Istituto di S. Paolo di Torino — Monte dei Paschi di Siena — Banca Commerciale Italiana — Credito Italiano — Banco di Roma — Federazione Nazionale Fascista delle Casse di Risparmio — Istituto di Credito per le Casse di Risparmio Italiane — Cassa di Risparmio delle Province Lombarde — Istituto Centrale delle Banche e Banche — Istituto Centrale delle Banche Popolari — Banca d'America e d'Italia — Banca Popolare di Novara — Banco Ambrosiano — Banca Nazionale dell'Agricoltura — Banca Popolare di Milano — Banca Santo Spirito — Credito Varesino — Credito Commerciale Milano — Banca Bellinzaghi, Milano — Banca Cattolica del Veneto, Vicenza — Banca di Chiavari e della Riviera Ligure — Banca Agricola Milanese — Banca Toscana — Banca Provinciale Lombarda, Bergamo — Credito Romagnolo, Bologna — Banca S. Paolo, Brescia — Società Italiana per la Strada Ferrata Meridionale — Assicurazioni Generali Trieste — Compagnia di Assicurazioni di Milano — Società Reale Mutua Assicurazioni Torino — Riunione Adriatica di Sicurtà, Trieste — La Fondiaria, Firenze — Compagnia Finanziaria degli Agenti di Cambio del Regno, Roma;

Banca Vonwiller — Credito Industriale, Venezia — Banca Lombarda di DD. & CC. — Banco S. Geminiano e S. Prospero — Banca di Legnano — Banca Unione, Milano — Società Italiana di Credito, Milano — Banca Lariano — Credito Agrario Bresciano — Banca Agricola Commerciale, Reggio Emilia — Banca Piccolo Credito Bergamasco — Banca del Friuli — Banca Gaudenzio Sella & C., Biella — Banca Mutua Popolare, Bergamo — Banca Popolare, Lecco — Banca A. Grasso e Figlio, Torino — Banca Mobiliare Piemontese — Banca del Sud — Banca Piccolo Credito Savonese — Banca Cesare Ponti, Milano — Banca Privata Finanziaria, Milano — Banca Milanese di Credito — Banca Industriale Gallaratese — Banca Alto Milanese — Banca di Calabria — Banca Popolare Luino — Banca Cooperativa Popolare, Padova — Banca Mutua Popolare, Verona — Banca Mutua Popolare Agricola, Lodi — Banca Agricola Popolare, Ragusa — Banca Popolare di Intra — Banca Popolare di Modena — Banca Popolare, Cremona — Banca Mutua Popolare Aretina — Banca Popolare, Sondrio — Banca Piccolo Credito Valtellinese — Banca Popolare Cooperativa, Ravenna — Banca Agricola Mantovana — Banca Popolare di Credito, Bologna — Banca Popolare, Vicenza — Consorzio Risp. e Prestiti per Commercio e Prestiti per Commercio e Industria, Bolzano — Banca Popolare Pesarese.

Vse ostale Banke, Banche, Ljudske Posojilnice kakor tudi vsi menjalnični Agenti, ki so člani zgoraj omenjenih zavodov in družb »Compagnia Finanziaria«

A. ALEXANDER:

68

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

»Meša se vam, prijatelj! Za takšno informacijo sem voljan plačati sto dolarjev in niti stotinke več.«
Potepuh je poskočil.

»Pa z Bogom, če je tako!« je naglo dejal. »Potem si nimava več kaj povedati.« Krenil je proti vratom.

»Počakajte, vruga! Z vami je res težko govoriti!«

»Mi daste, kolikor sem zahteval?«

»Nu, vrag vas vzemi, dam!« je srdito zaklical Ciupplik. »A zdaj govorite: kje je dekle?«

Prišlec je samo molče pokazal na čekovno knjižico, ki je ležala pred Ciupplikom na pisalni mizi. Ko je generalni ravnatelj izpisal ček, ga je potepuh spravil v žep in sedel nazaj.

»Evelina Elmhurst,« je rekel. »Je bila ugrabljena od...« Ta mah se mu je zablistalo v očeh. »Trenutek!« je vzkliknil in udaril s pestjo po mizi. »Nedavno tega ste obljubili tistemu, kdor prime Wilkinsa živega ali mrtvega, nagrado...«

»Da, zakaj?«

»Mislite, da ima Wilkins kaj opravka s to rečjo?«

»Nemara. A zakaj...«

»Nate svoj ček nazaj. Posel, ki mi ga ponujate, ni zame. To reki je potepuh vstal in hotel oditi.

»A zakaj ne?« je Ciupplik presenečeno vprašal.

»Povejte mi vsaj!«

»Stvar je preprosta: zoper Wilkinsa ne delam... Lahko noč!«

»Stojte! Dam vam deset tisoč dolarjev!«

»Ne!«

»Dvajset tisoč!«

»Ne!«

»Da bi vas vrag!... Petdeset tisoč!«

Potepuh se je počasi vrnil; naslonil se je rokami na pisalno mizo in se nagnil naprej, tako da je imel obraz le nekaj centimetrov od Ciupplikovega.

»Ves svet ne premore vsote, ki bi me mogla zapeljati, da bi si nakopal Wilkinsovo sovražnost,« je rekel, poudarjaje vsak zlog posebej.

Dora je molče poslušala prekanje. Vide'a je, kako je Ciupplik skoraj neodolno skomignil z rameni, in popadel jo je blazen strah, da ne bi neznanec odšel, ne da bi povedal, kar ve.

»Saj niti ni gotovo, da bi bil Wilkins zapleten v ugrabljenje moje sestre!« je zavpila in se proseče ozrla v razcapanca.

Ta jo je pogledal, kakor bi se bil šele ta mah zavedel navzočnosti tretje osebe. Nato je zmajal z glavo.

»Tu ni pomoči!... Glejte me mlo, kolikor hočete, vse je zaman!«

Tedaj se je oglašil telefon, in Ciupplik je zgrabil za slušalo.

»Da... Kako? Kaj pravite?... A, tako!... Go-

vorite razločno, prosim vas!... Da, da, zdaj raz-

umem... Nadaljujte... Dobro!« Položil je slušalo nazaj.

»Govoril sem s policijskim ravnateljstvom,« je glasno pojasnil. »Velevažne novice! Wilkinsova aretacija je le še vprašanje nekaj ur!... Iminetno!«

Na moč zadovoljno se je zasmeljal.

»Veste kaj!« je zlovilno vzkliknil potepuh.

»Menda ne pričakujete, da vam pojdem na limonco?«

Ciupplik ga je napeto in bistro pogledal.

»Dobro me poslušajte: potrebujem vas!« je rekel nato z odločnim poudarkom. »Zdajle... pri tej pridi... pojedite z menoj, da rešiva gospodino Elmhurstovo! Treba je...«

»Rekel sem že, da ne...«

»Prihranite si oporekanje!« je nestrpno vzkliknil Ciupplik. »Za sekunde gre, dragi moj!«

»Pravim, da ne grem!«

»Morate iti!«

Moža sta stala pokonci in gledala drug drugemu iz oči v oči, živa slika večnega boja med duhom in tvarjo. Ciupplikovo okamenelo, kakor iz skale izklesano obličje s plamenčnimi očmi in odločno zarezo ob kotičkih ust je izražalo neukrotno voljo, med tem ko je bil potepuh za glavo višji od njega in z vsvojo roboto, težko postavno pravo utelešenje surove moči.

»Ni je stvari na svetu, ki bi me odvrnila od mojega sklepa!« je kriknil potepuh in planil k vratom. Zgrabil je za kljuko... toda...

»Stojte!« je ukazal Ciupplik in počasi stopil proti njemu. »Je taka stvar! Nazaj pridite!«

Oni je nehote ubogal.

»Na dan za besedo! Kaj mi še imate povedati?« Ciupplik mu je mignil, naj molči. Potem se je vzpel na prste in mu šepnil na uho:

»Wilkins sem jaz!«

32. POGLAVJE

Čprav jih je bil izročil s tihim glasom, so te besede vendar zazvenele po sobi, kakor bi jih bil ponovil odmev.

Tujec je nehote za korak odskočil.

»Dokazite!« je rekel s hripavim glasom. »Vsak lahko trdi...«

»Tiho!« je velel Ciupplik. »Naj ti morebiti raz-

lagam, kako te je Wilkins rešil iz kaznilnice? Naj ti naštejemo države, ki so izdale tiralice zoper tebe?«

Mož je od strahu prebledel.

»Ni treba,« je razburjeno odvrnil. »Verjamem vam. Zahtevajte kar hočete...«

Ne da bi se dalj ukvarjal z njim, se je Ciupplik obrnil k Dori.

»In vi ste še voljni ostati v besedi, ki ste mi jo dali, ali pa rajši telefonirate policiji?«

Dora se je počasi drnila iz prepadenosti.

»Če rešite Evelino, mi je vse prav, samo da ne gre za kako zločinsko dejanje,« je zadržila.

»Za vse svoje načrte in vsa podvzvetja, ki jih zasnujem, imam devolj zanesljivih ljudi. Po tej strani ste torej lahko mirni: ne potrebujem vas!« je s podsmehljivim prizvokom odvrnil Ciupplik.

V kresni ali ladarski dobi

V davnini se je začela kresna ali ladarska doba, ki je vsebovala velike pomladne religijske obrede, 24. aprila, končala pa 24. junija

Ljubljana, 18. junija.

Kakor smo povedali v poročilu o vražah in običajih o križevah, nekateri naši pomladni običaji še vedno skrivajo zadnje ostanke pravega verskega (poganskega) slovesnosti, obredov ki si jih zdaj ne moremo več prirediti v vsem njihovem sijaju in ne kakršni so prav za prav bili. Naši davni predniki so po božje častili drevesa. Varovali so svete gaje in menda je ostalo v nas še od tistih časov spoštovanja do narave da nas zaboli, ko vidimo, kako propadajo gozdovi. Nekateri obredi so bili nedvomno veličastni. Do novejšega časa se je ohranila le senca njihovega nekdanjega sijaja. Kdo bi razbral sam od sebe, da je pastirski običaj »Zeleni Jurij« ostanek pravega mogočnega obreda, kakor ugotavlja Fr. Marolt v svoji razpravi »Tri obredja iz Bele Krajine«: »Zeleni Jurij se... v primeru drevesnega in vodnega čiščenja oslanja na nordijski mistično sfero in je v svoji najmlajši obliki priložna analogija ruskega Jarila-Jegorija«. Sodi, da je bilo Jurjevanje »Slovenem« eno glavnih religijskih obredov. Prva kresna ali ladarska doba se je začela na Jurjevo in končala na Ivanje, to je pravi, trajala je od 24. aprila do 24. junija, dva meseca. Jurjevanje je bilo ob nastopu pomladi, praznik prve setve in slovesen uvod v znamenito kresovanje.

Kako se je obred izmaličil

Slovinci so se v novi domovini držali starih običajev. Toda naleteli so na drugačno kulturo rojenih in udomačenih plemen. Sčasoma so se začeli z njimi zlivati in spreminjati se so življenjske navade. To in ono so novi priseljenici prevzeli od starejšega prebivalstva, da so se njihovi običaji prilagodili običajem domačinov. Slovinci so lahko marsikaj prevzeli od Japodov, ki so z njimi nekaj časa živeli v tesnem stiku. Če so torej Japodi tudi poznali pomladne slovesnosti, obrede, ki so bili podobni slovenskim, so se slovenski obredi lahko prilagodili tujim ter se spremenili.

Razvoj Belega Jurija v Beli Krajini

Raziskovalec Zelenega Jurija, ko je raziskal njegove prvine ter v njem ugotovil sledove davnega drevesnega čiščenja, sklepa, kako se je Zeleni Jurij razvil v Beli Krajini, kjer je običaj še ohranjen: Slovinci so po naselitvi Bele Krajine še dolgo ohranili svojo staro vero, zato tudi verska obredja in običaje. Kakor vsa pastirsko-poljedelska ljudstva so tudi oni praznovali svoja obredja v kresni dobi, ki se je začela s praznikom prve setve in končala z žetvenim obredom. Oba mejnika te dobe sta bila posvečena vstajenju in smrti božanstva, vrhovnega priporočnika in zaščitnika pastirsko-poljedelskega življenja. V novi domovini so se Slovinci postopno spajali s keltsko-ilirsko-japodskimi domačini, ki je bila njih kultura starejša in morda tudi naprednejša, da so bili tudi njihovi verski obredi ustaljeni in urejeni. Predniki naših Belokranjcev so začeli posnemati po značaju sorodne po izrazu pa tuje verske obrede domačinov, in sicer najbrž v začetku tega tisočletja, nedvomno pa že v stoletju pred prihodom angleških misijonarjev. Tako je tudi obredje prve setve, ki se je dotlej moralo z spojitjo z žetveno slovesnostjo, izgubilo precej svoje nordijske pristnosti in prevzelo v orientalsko-balkanski mitični sferi novih, tujih značilnosti. Staroslovski Jarilo-Jegorij je dobival satirske poteze Sabosa-Dioniza, kar pomeni nekakšen prepoved, a tudi občutno izmaličenje prvotne osnove. Razumljivo je, a tudi občutno močno vplival zgodovinski razvoj Bele Krajine z neprestanimi politično-verskimi boji in prevratni ter vdori tujih kultur. Zeleni Jurij je najbrž doživel svoj zadnji prepoved s prihodom Uskovov. Dotlej je bilo obredno besedi najbrž še precej čisto in pristna je bila tudi še prvotna glasba, potem so se pa vrinili drugačni motivi. Tako se je od starodavnega obredja prve setve, posvečenega božanstvu plodnosti, preko združnega majskega obreda, ki je bil v navadi še v prvi polovici prejšnjega stoletja, ohranilo Belokranjecem le skromno pastirsko jurjevanje.

Opisi Zelenega Jurija

Običaj Zelenega Jurija je bil pri nas opisan že večkrat, a le v »Treh obredjih iz Bele Krajine« z znanstveno resnostjo in temeljitostjo. Fr. Marolt je zbral vse dosegljivo gradivo jurjevskih pesmi, notne primere napevov in opise prizorov, ne le iz domače, temveč tudi tuje literature. Tako je prikazal primerjalno induktivno »eno verjetnih prado belokranjskega Zelenega Jurija, oslonjeno delno na nordijsko-slovanski pristni mitični lik Jarila-Jegorija, delno na tudi balkansko-helenski vzor Sabosa-Dioniza«. Ugotovil je, da je osnova metliškega obredja še starodavni, pristni kulturni rej, ki je organsko povezan z obrednimi igrami. Prvotni pomen staroslovanskega žetvenega obredja je že skoraj povsem zastrž z drugimi socialnimi momenti. Naglašja pa, da je primerjava s podobnimi tujimi analogijami pokazala, da ta belokranjska ostalina ni le pristen, temveč tudi edinstven primer svoje vrste v Evropi. — Dandanes »Jurja vodijo« belokranjski pastirji katoliški, po nekaterih vaseh črnomiškega in metliškega kroga je zelo redko, pravi Marolt. Vodijo ga na Jurjevo, to se pravi 24. aprila. Bolj je pa ta običaj še vkoreninjen v okolici Starega trga, Vinice in Preloke. Med staroverci, pravoslavni in uniati je jurjevanje še živ ljudski običaj. V Metliki so hodili tudi »jurjaši« s sosednih hrvaških krajev. Razen tega so hodili »Jurja voditi« in koletovali »Vlahi« staroverci z Gorjančev. Zbirali narodnega blaga so zapisovali običaj Zelenega Jurija v Beli Krajini od srede prejšnjega stoletja. Prvi je bil J. Tomšič, ki je običaj zapisal l. 1854. Brata Anton in Ivan Navratil sta sledila l. 1878. J. Barle je napisal čez 10 let. l. 1889 je pa zbral podatke o njem še I. Šašel. Od tedaj se oblika te pastirske igre ni bistveno spremenila. Raziskovalec pa pripominja, da se je spadal dotlej prepoved, a pristni obraz Bele Krajine »V življenjskih stiskah in bedi, pod pritiskom zapadnjaške civilizacije ter škodljivimi vplivi vračajočih se naših izseljencev se je razkrojilo pristno sožitje ljudstva. Ljudstvo je izgubilo dobro voljo in veselje do svojih starih svojstvenih običajev, pre-

prosto združno čustvovanje je podleglo racionalističnemu, osebnostnemu mišljanju.

Pred dobrimi 100 leti se združno jurjevanje

Posebej je treba opozoriti na raziskovalčev ugotovitev, da je jurjevanje, ta najstarejši in nedvomno najlepši narodni praznik pred približno 100 leti praznovali že vse ljudstvo v pristnem veselju posebnost slovesnosti. Po opisu v Carniolu leta 1839 (Joh. Kopelle) so praznovali tedaj

jurjevanje zadnjo nedeljo aprila, kajti ob delavnikih bi kmet in obrtnik ne ugnela prisostvovati tako imenitni slovesnosti. Tedaj niso prirejali pastirske igre, temveč pravo ljudsko igro velikega obsega. Pri nji je sodelovalo mnogo nastopajočih; v spremstvu so bili piskarji in trobentači; »drevo«; deček, ovit v zelenje; ženski zbor. Drevo in deček skupaj sta pomenila Zelenega Jurija; piskarji in trobentači so bili obramba (pred besmi). Ženski zbor se je pa s priprošeno obračal na dobre višje sile. Med grozljivim piskanjem in tuljenjem obrambne godbe na čelu spremvoda, blažil-

no priprošeno sklepnega, ubrano pojočega ženskega zbora in navdušenim vriskanjem mladine so privedli jurjaši dvoliko zeleno božanstvo svečanih korakov preko »vavtare« (Falthor) v mesto (Crnomej). Pred komendo, na trgu, so pričakali Zelenega Jurija meščani in vaščani (iz predmestij). Ko je veselje priklopilo do viška, so prilonili drevo ob Stoničovo graščino, dekle-ta so pa osmukala in obrala z njega zeleno kitje in cvetne vence, polomila pisane prečke ter pobrala z njih robce in ote- rade. Medtem so vedli jurjaši okičenega Jurija na kameniti most, da ga vržejo v Doblitico.

Ze iz tega kratkega opisa nekdanjega jurjevanja je razvidno, da je bil ta običaj še pred stoletjem mogočen ljudski praznik ter da se je v njem razplamela ljudska duševnost v žaru pozabljene davnine.

ba. — Muzejske zbirke so počasi naraščale ter se izpopolnjevale. Zavod je mnogo pridobil od raznih darovalcev. Muzej je pa v veliki meri živel od darovalcev. Oblasti niso hotele podpirati ustanove in niso dovoljevale posegati po javnih sredstvih. Zato so stanovi sklenili prirediti vsako leto zbirko pri premožnejših ljudeh in nabrali so toliko denarja, da je bilo vzdrževanje omogočeno. Prostovoljni prispevki pa vendar niso bili dovolj zanesljiv vir dohodkov, zato je Hohenwart nameraval l. 1833 ustanoviti muzejski sklad; z obrestmi sklada in prostovoljnimi prispevki letne zbirke naj bi plačevali upravne stroške in dokupovali, kar je bilo potrebno. Sklad je pa dajal pičle dohodke, zato je deželni zbor na svoji seji dne 18. septembra 1837 sklenil ustanoviti po primeru drugih dežel Društvo kranjskega deželnega muzeja. Ustanovitev društva je bila potrjena leta 1839. Glavni namen društva je bil, da je zbiralo članarino v korist muzeja.

Novo poslopje

Naš deželni muzej je zaslovel v prejšnjem stoletju zlasti po izkopninah Ljubljanskega barja. Zbirke so se pomnožile in prostori so postali neprimerni. Zasluga kustosa Dežmana je bila, da je dosegel pri Kranjski branilnici in deželnem zboru, da so se odločili zidati muzejsko poslopje. Za ta namen pa je bilo treba najti seveda primerna sredstva; muzejski sklad sam na sebi ni prišel v poštev, ker je bil mnogo premajhen. Kranjska hranilnica je sklenila 3. maja 1881 v proslavo poroke prestolonaslednika Rudolfa z belgijsko princeso Stefanijo prispevati polovico k stavbnim stroškom, ki bi znašali do 100.000 gld. Pozneje se je izkazalo, da ta vsota ni bila dovolj in Kranjska hranilnica je še nekaj primaknila. Druge stroške je prevzela dežela in nekaj so nabrali med zasebniki. Ob proslavi 600letnice združbe Kranjske z Avstrijo se je mudil v Ljubljani cesar Franc Jožef I. in 14. julija 1883 je položil temeljni kamen za muzejsko poslopje. Stavba je bila gotova l. 1885. Muzej v novem poslopiju je bil slovesno odprt dne 2. decembra l. 1888. — Ob priliki bomo še opisali nekoliko muzejske oddelke, kakršni so zdaj.

Pred 60 leti položen temeljni kamen

za muzejsko poslopje v Ljubljani — Kako je prišlo do ustanovitve deželnega muzeja pred 120 leti

Ljubljana, 17. junija

Zgodovina našega muzeja ni posebno dobro znana med ljudmi. Posebno o zgodovini kulturne ustanove, ki je predvsem v službi zgodovinske vede, je prav in potrebno, da spregovorimo vsaj ob 60letnici položitve temeljnega kamna za muzejsko poslopje. Ta stavba spada med najlepše, kar jih je bilo sezidanih v drugi polovici prejšnjega stoletja v Ljubljani. Ohranila je še svoje prvotno lice. Pred leti je že prišlo v razpravo, ali bi muzejskega poslopja ne kazalo vključiti v sklop poslopij bivše banovine, tako da bi bilo zvezano s poslopjem posojnice Ljubljanske pokrajine. Trg bi bil delno zazidan. Muzej bi preselili, tako da bi to poslopje po prezidavi uporabili za upravne namene. Načrt pa ni bil uresničen in morda bo muzej ostal še dolgo v tem poslopiju, ki sicer ne ustreza več primerno svojemu namenu. Vsega gradiva sploh ni mogoče več razstavljati; prostora primanjkuje čedalje bolj. Ze sam etnografski muzej bi potreboval posebno poslopje. Naj bi etnografski muzej dobil svoje, samostojno poslopje v Ljubljani, je bila sprežena zamisel že pred leti. Toda zdaj ne nameravamo govoriti toliko o prihodnosti kakor o preteklosti.

Ob ustanovitvi deželnega muzeja

O zgodovini našega muzeja je pisal dr. Josip Mal v »Vodniku po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani« v »Glasniku Muzejskega društva«, ob priliki stoletnice Muzejskega društva. Iz njegovih spisov posnemamo naslednje podatke: — V začetku prejšnjega stoletja so v avstrijskih deželah začeli ustanavljati muzeje. V avstro-ogrski monarhiji so ustanovili svoj narodni muzej najprej Madžari leta 1802. Čehi so dobili svoj muzej leta 1818, medtem ko je bil štajerski deželni muzej ustanovljen že leta 1811. Na ustanovitve deželnega muzeja so mislili tudi na Kranjskem. V zvezi z ustanovitvijo našega muzeja ni mogoče prezreti imena svetlega Zige Cozja. Cozj je zbral okrog 45 let mineralije in knjige; zbirko bi rad podaril deželi kot osnovo za muzej. Toda vmes je posegla vojna in Cozj je med njo ubožal. Cozje je baše zadnja leta njegovega življenja najbolj bolelo, da bodo njegovi dediči morda morali razprodati njegove zbirke ter da se bodo porazgubile po svetu.

Zamisel ustanovitve muzeja

Pobudo, naj bi ustanovili v Ljubljani deželni muzej, je dal tedanji guverner Ilirije grof Sweets-Spork med ljubljanskim kongresom l. 1821; tedaj je dejal cesarju, naj bi tudi Kranjska dobila podobnega muzej, kakršni so bili ustanovljeni v nekaterih drugih deželah. Cesar ni nasproval, zato so na guberniju vzeli zadevo v roke ter začeli proučevati ustroj muzejev v državi. Naj bi ustanovili muzej v Ljubljani, je predlagal na seji kranjskega stanovskega odbora škof A. Gruber 4. julija 1821. Ustanovitev se je zdela mogoča le s podporo deželnih stanov. Gruber je opozarjal na prirodoslovne zanimivosti kranjske dežele in na dragocene starine iz rimske dobe ter dokazoval da bi bilo dovolj gradiva za muzej. Tudi raziskovalec ima deželo dovolj, kar se je izkazalo že l. 1693. Ko je bila ustanovljena Academia coerosorum in ustanovitev Družbe poljedelstva in koristnih umetnosti na Kranjskem l. 1767 Gruber je mislil, da bo najbolje ustrežal muzej, kakršnega so imei že v Gradcu in podal je sliko, kakšen bi naj bil naš muzej.

Deželni stanovi sprejeli predlog

O predlogu ustanovitve muzeja so razpravljali na jenskem zasedanju deželnih stanov 15. oktobra 1821. Predlog je bil soglasno sprejet. Prav tako je bilo soglasno sklenjeno, da v začetku prevzame upravo muzeja Kmetijska družba medtem ko so si deželni stanovi pridržali vrhovno vodstvo. Kmetijska družba je imela tedaj svoje prostore v licešnem poslopiju in tem so tudi nameravali urediti muzej. Ustanovitev muzeja je moral dovoliti cesar. Na dovoljenje so čakali precej dolgo. Najprej so morali poslati dvorni študijski komisiji pojasnila o načrtu, vzdrževanju in nastanitvi muzeja. Cesarjev odlok o potrditvi sklepa stanovskega zbora o ustanovitvi deželnega muzeja je bil izdan dne 8. junija l. 1826. S tem je bil muzej formalno ustanovljen in njegovo ime je bilo sankcionirano, a le s pojmom da bodo zavod vzdrževali brez vsake posredne ali neposredne državne podpore in da tudi zaradi tega ne bodo obdavčevali deželno. Ob tej priliki je cesar tudi dovolil da muzej prevzame Cojzovo zbirko mineralij brez odškodnine. Vlada je kupila l. 1823 Cojzovo knjižnico za 7000 gld. in mineraloško zbirko za 6000 gld. Zanimivo je, da je do nakupa prišlo na Metternichovo posredovanje. Metternich je namreč Cojzovi zbirki spoznal med ljubljanskim kongresom, ko je stanoval v Cojzovi hiši.

120 let našega muzeja

Ceprav je bilo izdano dovoljenje o ustanovitvi muzeja že l. 1826, vendar smemo govoriti že o 120letnici te ustanove; že zaradi tega, ker je spomladi l. 1823 samostojno natisnjen program in poziv na javnost za ustanovitev muzeja. To je odobrila študijska dvorna komisija, kar je veljalo toliko, kakor da je ustanovitev muzeja za-

časno potrjena. Razen tega so pri Kmetijskih družbi istega leta tudi že razmišljali o primernem poslopiju za muzej. Priporočali so v ta namen reduto, a predlog je bil odklonjen, ker je bilo poslopje vlažno in zaradi tega za muzej neprimerno. Bilo je več zamisli, kje bi naj nastanili muzej, n. pr. tudi v knežjem dvorcu. Obravnavali so celo predlog, naj bi sezidali poslopje na Kongresnem trgu ali ob starem liceju. Posebno primeren za muzej se jim je pa zdel tirolski grad, Podturen. Stanovi so si lastili to graščino ter jo zahtevali od države. Prav zaradi tega muzej ni dobil drugega primernega poslopja, ker so čakali na 8. let, da bo vlada izpolnila njihovo zahtevo. Pred l. 1828 je bilo v gradu vojaštvo. Predsednik Kmetijske družbe, Fr. Hohenwart, grof, pa ni bil tako trdno prepričan, da bodo stanovi kdaj dobili Podturen za muzej. Hohenwart je tudi l. 1831 daroval mu-

zeju svojo zbirko konhiliij, postojnskih kapnikov in petrefaktov.

Otvoritev muzeja 4. oktobra 1831

Muzej je bil slovesno izročen svojemumu namenu 4. okt. 1831. Tedaj je obsegal Cojzove mineralije in del Hohenwartovih konhiliij in starine, ki so jih izkopal pri poglabljanju Ljubljane. Nekaj več gradiva so razstavili ob prvi obletnici muzeja, ko so dobili še nekaj prostorov v pritličju liceja. Čez deset let se je muzej razširil tudi na prvo nadstropje, kjer sta bili dve dvoranci za razstavo zoološke zbirke. Vendar s tem ni rečeno, da je šele leto 1831 prvo našega muzeja. Muzejsko gradivo je bilo zbrano že prej in hranili so ga v stanovski hiši Salendrova ulica št. 3, kjer je bil shranjen tudi stanovski arhiv. Tam se jim pa prostori niso zdeli primerni za muzej in jeseni l. 1822 jih je najela Kmetijska druž-

Akademiki

akademije znanosti in umetnosti

Uprava akademije, razredi — Kdo so naši akademiki

Ljubljana, 17. junija.

V prvem Letopisu Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani se nam predstavljajo tudi naši prvi akademiki. Za poročilom tajnika Fr. Ramovša o zgodovini ustanovitve akademije slede kratki življenjepis akademikov na čeu s pregledom imen v prvi in sedanjih upravi in kako se dele akademiki po razredih akademije.

Uprava akademije

Ustanovni občni zbor po zakonski uredbi ustanovljene akademije je bil 12. novembra l. 1938. Prvi predsednik je bil Rajko Nahtigal, imenovan 4. januarja 1939. Prvi glavni tajnik, Gregor Krek, in prvi razredni akademiki so bili izvoljeni 28. januarja 1939. Načelniki v filozofsko-filološko-historičnem razredu so bili v prvi upravi: Fran Ramovš, Milko Kos in Aleš Ušeničnik v d.; od 1. julija 1942 Fran Stele; v pravnem razredu je bil prvotno načelnik Metod Dolenc, od 23. februarja 1942 pa Janko Pleč; v matematično-prirodoslovnem razredu sta bila prvotno načelnika Jovan Hadži in Milan Vidmar, od 16. julija lani pa je Josip Plemelj; načelnik umetniškega razreda je Fran Finžgar. Novi predsednik, Milan Vidmar, je bil imenovan z odlokom Vls. kom. z dne 27. junija 1942. Sedanjí glavni tajnik Fran Ramovš je bil izvoljen na obnem zboru akademije 11. julija lani. Sedanjí načelniki razredov od lani so: Fran Stele, Janko Polec, Josip Plemelj in Fran Finžgar.

Akademiki po razredih

Akademiki se dele po razredih akademije tako (navedena so tudi imena že doslej umrlih članov): filozofsko-filološko-historični razred, redni člani: Milko Kos, Rajko Nahtigal, Fran Ramovš, France Stele in Aleš Ušeničnik; dopisni člani: Anton Breznik, Ivan Grafenauer, Ljudmil Hauptmann, Fr. Ks. Lukman, Anton Melik, Matija Murko in Franc Veber; pravni razred, redni člani: Metod Dolenc, Gregor Krek, Rado Kušej, Leonid P. tamic, Janko Polec in Milan Škerlj; matematično-prirodoslovni razred, razredni člani: Jovan Hadži, Josip Plemelj, Milan Vidmar in Rihard Zupančič; dopisni člani: Alfonz Paulin, Ivan Regan in Ferdinand Seidl (Paulin in Seidl sta umrla); umetniški razred, redni člani: Fr. Finžgar, Rihard Jakopič, Matija Jama, Anton Lajovic, Jože Plečnik in Oton Zupančič. Odkar obstaja akademija, smo izgubili že dva redna člana, in sicer M. to Dolenc in Riharda Jakopiča, razen tega sta pa umrla še dopisna člana Ferdinand Seidl in Alfonz Paulin.

Nekatera imena

Vsa imena naših akademikov so javno, stjo dobro znana, vendar so umetniki bolj popularni kakor znanstveniki. Medtem ko so ljudje v temnem stiku s pisateljem, so zblizužejo z njim po njegovih delih, in medtem ko slikar ter umetnik sploh govori tudi množici iz umetnine — se znanstvenik navadno skriva v zatijahu svojega laboratorija in njegova dela znajo primeren čeniti le strokovnjaki, ki so med množico v veliki manjšini. Z umetnikom se ponovno seznanjamo ob vsaki njegovi razstavi, ali ko postane njegova umetnina javna, o znanstveniku pa množica ne zve pogosto nič, tudi, ko je končal svoje življenjsko delo. Akademija je že s tem opravila potrebno delo, da je objavila življenjepisne podatke z navedbo njihovega dela (ki jih upravičuje, da so izbrani za akademike) naših znanstvenikov in vrhov v našem umetniškem svetu. Nekatera imena so dobro znana, dela posameznikov pa vendar ne poznamo dovolj dobro.

Naročite se na romane
DOBRE KNJIGE

Umetniki

Leposlovje zastopata dva akademika: Fr. Finžgar in Oton Zupančič. Finžgar se je rodil 9. februarja 1871 v Doslovcih pri radovljici in je zdaj vpokojen župnik. Redni član akademije je od 7. oktobra 1938 (od njegovega začetka). Pisateljsko se je začel udeleževati že kot dijak in v Alojzijevešču je bil urednik »Domačih vaj«. L. 1912 je začel zbirati svoje spise in doslej jih je izšlo 11 zvezkov. V zbranih delih pa še ni objavljenih vseh njegovih del, potopisov, esejev, mladinskih iger, ertic in drugega. Dekla Ančka je prevedena v češčino in hrvaščino; Sedem postnih slik, Razmišljanja je pa prevedenih v francoščino; v francoščino je tudi preveden »Tale naš Jaka«. — Ime Otona Zupančiča zveni tudi v tujini. Pesnik se je rodil dne 23. januarja 1878 v Vinici (Beli Krajini). Zdal je upravnik gledališča v Ljubljani. Študiral je zgodovino in zemljepis na filozofski fakulteti na Dunaju in nastopil je službo profesorja na klasični gimnaziji v Ljubljani, a temu poklicu se je posvečal samo en semester. L. 1905 je odpotoval v Pariz, kjer je proučeval leto dni dela francoskih filozofov, pisateljev in pesnikov. Od leta 1908 do 1910 je bil domači učitelj v Nemčiji, poslej pa živi stalno v Ljubljani. Najprej je bil dramaturg našega gledališča, ptem je bil arhivar mestnega arhiva, nakar se je zopet vrnil h gledališču kot dramaturg, pozneje pa po postal upravnik. O njegovem delu ter umetnosti poroča Jubilejni zbornik in številni drugi viri, n. pr. I. Cankarja »Obiski«. Njegova lirčna dela so izšla v desetih knjigah, dramska dva v Ljubljanskem zvonu in samostojno Veronika Desenška. Njegova proza je izhajala v Ljubljanskem zvonu (Iz beležnic Pavla Kuzme, 1902) in v Slovanu (Budha in polji, 1915); članki, govori, eseji in ocene so pa zbrani v četrti knjigi zbrane dela. »Dela Otona Zupančiča« so izšla v štirih knjigah v letih 1936—1938. Izredno številni se Zupančičevi prevodi iz svetovnega slovstva in zlasti slove kongenialni prevodi Shakespearejevih del. — Glasbo zastopa med akademiki Anton Lajovic, arhitekturo Jože Plečnik, slikarji so pa imeli do Jakopičeve smrti dva akademika, a zdaj jih zastopa le Matija Jama.

Rihard Jakopič

Naj se pomudimo ob tej priliki malo pri tem imenu, pri imenu slikarja, ki nas je zastupil šele nedavno in ki je bil v resnici veliki umetnik. Rodil se je 12. aprila 1869 v Ljubljani. Bil je redni član akademije od njenega začetka. — Obiskoval je ljubljansko realko, a kot šestdeslet je šel študirat na akademijo likovnih umetnosti na Dunaj. Po končanem šolanju na Dunaju se je šolal dve leti v Münchnu. V Ažbetovi slikarski šoli se je seznanil s slikarji Veselom, Jamo, Groharjem in Sternonom, ki so z njimi soustvarjali slovenski impresionizem. Ob koncu prejšnjega stoletja in do konca l. 1903 je slikal v naravi naših krajev, nakar je odšel študirat v Prago k Hynaislu. L. 1903 je začel v Ljubljani zidati razstavnih paviljon, ki je bil odprt l. 1909 z veliko slikarsko razstavo. Odtlej je priredil v tem paviljonu 25 umetniških razstav. Zaradi gmohtnih težav je leta 1923 prodal paviljon mestni občini. L. 1907 je izdelal načrt za ustanovitev Narodne galerije v Ljubljani. L. 1904 je s svojimi prijatelji ustanovil prvo slovensko društvo likovnih umetnikov »Sava«. Še istega leta je priredil razstavo slovenskih impresionistov na Dunaju in v Beogradu. L. 1906 se je preselil v Ljubljano, kjer je s Sternonom ustanovil slikarsko šolo, ki jo je vodil do leta 1914. — Jakopičeva dela so zelo cenjena; zbirke njegovih del imajo Narodna galerija, muzej, Visoki komisar, mestna občina, muzej v Beogradu, in Strossmajerjeva galerija v Zagrebu, ter Akademija znanosti in umetnosti v Ljub-

ljani. Jakopič je napisal tudi precej član- kov, ki so tudi naštet v letopisu.

Matija Jama

Naj še navedemo nekaj podatkov o Zivcem akademiku in slikarju, Matiji Jamu. Rodil se je 4. januarja 1872, prav tako v Ljubljani kakor Jakopič. Redni član akademije je od njenega začetka. Gimnazijo je obiskoval v Ljubljani in Zagrebu, potem je pa študiral leto dni pravo na zagrebški univerzi, a leta 1892 se je vpisal v Hollo- syjevo slikarsko šolo v Münchnu. Zimске semestre je redno bival v Münchnu in v letih 1898 do 1899 je študiral na akademiji pri prof. Herterichu. V začetku tega stoletja je slikal v naših krajih in na Hrvaškem, pa tudi v Avstriji. L. 1910 se je preselil na Nizozemsko. Od leta 1915 do 1922 je živel v Haagu, odtlej pa večinoma v Ljubljani. Večja zbirka njegovih del je v Narodni galeriji, a tudi v Strossmajerjevi galeriji v Zagrebu, v beograjskem muzeju, v lasti Visokega komisarata in mestne občine. — V mlajših letih je Jama napisal tudi nekaj tehničnih člankov. — Svoja dela je razstavljal tudi v številnih velikih mestih v tujini.

Tragedija glist

Znano je, da se po vsakem močnem de- ževju vedno znova pojavijo gliste v velikih množinah. Prej so ljudje mislili, da je to nekaj naravnega. Novejša raziskavanja so pa pokazala, da je tu v ozadju svojevrsna tragedija v kraljestvu glist. Močno premo- čena zemlja zlasti humus, kjer se gliste najraje mude, ima malo kisika v sebi. Posledica tega je, da gliste v njem težko dihaajo. Pomagajo si tako, da neprestano rijejo po zemlji, da bi prišle do zraka. To se jim pa navadno ne posreči. Po deževnem vremenu prilezejo iz zemlje, kjer jih pa čaka dnevna svetloba, ki je ne morejo dolgo prenašati. Pomanjkanje kisika in dnevna svetloba pokončata mnogo glist.

Prezident zamorske republike v Washingtonu

Prezident zamorske republike Liberije Barkley se je mudil nedavno v Washing- tonu, kjer so ga pozdravili z 21 topovskimi streli kakor svojca angleškega kralja. Nemški listi poročajo, da je nastalo v Lon- donu zaradi tega veliko nezadovoljstvo. Tam namreč pravijo, da je Barkley potom- cec zamorske sužnja iz Kentuckija, ki se je vrnil v Afriko šele potem, ko je postal svoboden in po ustanovitvi zamorske republike Liberije. Barkley je bil povabljen tudi na banket v Belo hišo, kar je dalo mnogim političnim prvakom z južnih držav povod, da se banketa niso udeležili, ker smatrajo pod svoj oštasio, da bi se- deli z zamorcem za isto mizo.

Izločanje židov

Izločenje židov iz rumunskega gospodar- stva se z vso odločnostjo nadaljuje. Mini- ster za delo dr. Danilescu je dal novinar- jem o tem nekaj podatkov. Od začetka ru- munizacije, ki se je pričela 16. novembra 1940 do marca letošnjega leta sta bili po- vsem rumunizirani od 8126 tvevk z 81. doviskimi nameščenci 3702. število židov- skih nameščencev, ki jih je bilo v novem- bru 1940 v Bukarešti še 17.906, se je do 1. marca letos skrčilo na 3018. V drugih mestih in krajih je bilo v novembru 1940 židovskih nameščencev 10.319, zdaj pa jih je še 3488. V novembru 1940 je odpadlo od celokupnega števila zasebnih nameščen- cev 8.96 procentov na žide. Do 1. marca se je pa odstotek znižal na 2.33. Židovski delež v drugih delovnih močeh v skup- nem številu nameščencev se je znižal od 2.97 na 0.59 odstotka. Od 21.394 židovskih uradnikov je bilo 16.155 zamenjanih z Ru- muni, od 6831 delavcev pa 5524.

Antona Medveda „Stari in mladi“

Milan Skrbinšek je priredil za oder in prav dobro uprizoril najboljšo A. Medvedovo realistično ljudsko dramo, ki izživa globok vtisk

Ljubljana, 19. junija.

Anton Medved, duhovnik pesnik, je ena najbolj tragičnih osebnosti v naši književnosti. »To je bil najlepši slovenski fant: rimski nos, črne oči, mehke ustnice, fin glas, ga je označil Cankar. Bil je izredno prikupen: plemenit, duhovit, široko izobražen, negovan, eleganten, družabno zelo prijeten človek. A zaradi izgrešenega poklica vse življenje nesrečen. Žrtv duhovne dediščine po trdem očetu in mehki materi ter obnemem dr. Mahničevih estetskih načel se je v bistvu svobodomiselnosti po razvil v tip katoliškega pisatelja, ki ni mogel in smel pisati kakor je hotel. Literatura mu je bila edino zatočišče. Plodovit kot lirik, epik in dramatik pa je rodil izvedljive brezkrvne literarne otroke. Medved bi bil krasna in pretresljivo tragična slovenska osebnost biografskega romana.

Shakespeare in Schiller sta mu bila vzornika v ustvarjanju drame. Uprizorili smo najprej njegovo tragedijo »Za pravdo in srec«, a brez pravega uspeha.

Uprizorili smo tudi njegovo zgodovinsko tragedijo »Kacijanar«, ki so jo ponavljali nedavno; zdaj pa je po zaslugi Milana Skrbinške prišla prvič na naš oder njegova realistična kmetiška drama »Stari in mladi«. Našli so jo v avtorjevi literarni zapuščini.

Milan Skrbinšek je kot režiser in dramaturg dobro izvršil svojo nalogo; Medvedovo dramo je spretno predelal v tri dejanja, dialoge deloma krajšal, deloma pa napisal nove ter dal večini oseb večjo strnjeno v govorici in plastičnost značaje. Tako je ustvaril dramo, ki je na svojih krstnih uprizoritvah s svojo domačnostjo, dovolj napetim dejanjem in vseskozi zahvalnimi ulogami, zlasti pa s svojo etiko dosega uspeh ter ostavlja na mladino in odrasle poslušalce globok vtisk.

Medved je kot duhovnik pač nešteto krat doživljal med našim kmetiškim ljudstvom v različnih enačih tragedijah, ki jo je potem napisal, tragedijo, ki se ponavlja med vsemi narodi po svetu in ki je našla svoj najvišji, najlepši in najpreklesljivejši izraz že v Shakespearijevem »Kralju Learu«. Medved je zajel vsakdanji snov iz lastnega naroda na preprost, jasn način brez posebnih umetniških, brez globokoumnega psihologiziranja in filozofiranja, a tudi brez prikrivanja tendenčnosti in poučnosti.

Dejanje je prav spretno prepletel z različnimi motivi. Os je usoda očeta Jamnika, gospodarja, ki je odstopil otrokom vse premoženje in se hotel umakniti v mirnem kot. Nadaljnji motiv je ženitev sina kmetske s pomočjo namigov in npravo pokvarjenega kmetskega. Tretji motiv je delovanje zgodovinsko resničnega Prelesnika, panarejevalca bankovcev. A tu je še četrti: Spuščaj očeta in mater, da se ti bo dobro godilo na zemlji, in s kakršnim merilom meriš drugim, s takim se bo merilo tudi tebi!

Medved je gotovo večkrat opazoval nehalne otroke in zato nesrečne starše »na kotu«. V svoji drami je predstavil za nesrečo odgovorni in krivi kar dve ženi: Jamnikovo hčer Mico, lakomnico in lekomiselnostno zajedalko in izsiljevalko ter Jamnikovo snaho Aleno, kmetiško namigujo, ki se je v mestu navzela vseh lastnosti propele ženske. Ob ti dve ženi je postavil dramatik njuna zatelebanca moža brez odločnosti in odpornosti, Jamnikovega zeta Šeparja in sina Franceta. Zaradi ženske zapravljivosti pade prvi v mrežo ponarejenega bankovca Prelesnika lekomiselnosti Šepar. Ta potegne za seboj še Franceta, ki je prav tako zaradi ženske razpisnosti zasel v dolgovne in si več ne zna pomagati šepar in Francet, zeta in sin sta torej žrtvi slabih žen in sta žrtvi ob njuni hiši.

Tragična žrtve pa je predvsem stari Jernej Jamnik. Na zahtevo snaha Alene ga sin izkuša pregnati iz izgovorjene čunatode pod streho; ko stari Jernej pri pogodbi, pa ga sin pahne sploh iz hiše. Starček se zateče k zetu a tudi zet se ga otrese, ker je nevarnost, da bi tast razkril zvezo s Prelesnikom. Tako je stari Jernej, ki je razdelil vse premoženje med otroke, končno sam brez strehe in kruha.

Tu pa je še Metka, najmlajša Jamnikova hči. Svakinja Aleni je na poti in tudi bratu Francetu je odveč, ker se boji, da bo hiši na sromoto. Občuje namreč s Tinetom, mlinskim hlapcem. Ker Metka ne poslušati očeta, nahujskanega po Francu, jo oče zapodi iz hiše. A prav ta Metka je edina nesebična, očeta in dom ljubeča ter pridna in poštena.

Katastrofo privede Kragelj, pustolovec in Prelesnikov agent, zapeljivec Franceta in Šeparja ter bivši Alenin ljubimec. Kajpak zasačijo orožniki Prelesnika, ki dela bankovce baš v Francetovem podrtjem mlino ter zvezo za Francetov in Šeparjev zločin. Kragelj pravčasno pobegne z Aleno na Nemško, a tudi Francet in Šepar bi hotela uiti roki pravice. Prej pa še Francet proda hišo s posestvom kar precej na mestu: Blaže, posestnik, ptičar in harmonikar, pa krstni bter Franceta in Metke. V največji naglici podpisuje kupno pogodbo s pričami in hočejo samo še z Blažetom oditi po kupnino. Tedaj vstopita orožnika, vklebena Franceta in Šeparja ter jo odvedeta.

Ali tragičnost dobi zadovoljiv in presenetljivo srečen zaključek. Blaže podari Jamnikovino Metki in Tinetu, a stari Jamnik bo lahko mirno dočkal svojo smrt na bivšem lastnem domu in bo spoštovan in negovan baš po novem gospodarju in novi gospodnji, ki jima je bil kruto krivičen.

Dejanje je po uvodni raztegnjenosti pogovor brez gibanja nadalje polno močnih dramatskih prizorov, ki so nanizani brez lirskih odmorov, pa tudi brez nujne logične povezanosti. Efekti si slede udar na udar in obilje efektov se stopnjuje ter zaključijo z naivnim presenečenjem, z Blažetovo plemenito radodarnostjo, ki je imela včasih še zadnje zatočišče v koledarskih povestih, a je Večernice Mohorjeve družbe dandanes več ne trpe. Dramatik premika osebe kakor figure na šahovnici; če mu je katera na poti, jo odrine za kulise: n. pr. ženin Francet pošlje Aleno, da si sploh prvič v hiši, v jedilno shrambo po malico, da more govoriti z nekom brez priče. Alena pošlje Franceta iz hiše, da ima

intimen razgovor z bivšim ljubimcem. Takih primerov je v vseh dejanjih.

S časom, v katerem se drama začne, razvije in zaključuje, nismo na jasnem; v par mesecih niti najbolj zapravljiva kmetiška žena ne spravi grunta na rob propada. Da je sklepanje in podpisovanje kupne pogodbe za Jamnikovo posestvo v tej obliki nemogoče in Blažetovo darilo tega posestva Tinetu in Metki brez notarja in pravne prepisa, celo brez plačila kupnine neveljavno, razume vsak laik. Da so osebe ali čisto bele ali čisto črne, edini Francet je mož dobrih in slabih lastnosti, torej resničen človek, da je možka zatelebanost na kmeth tako smešno usodna in stari Jamnik v svoji dobroti naravnost tepee, ne verjamemo.

Kakor Medvedove Poezije izvedine niso hoparne, neplastično refleksivne, izkonstruirane in čustveno slabotne, kakor zgodovinske tragedije nikogar ne ogrejejo, ker se osebe premikajo kakor senice brez krvi in močnega življenja, tudi ta realistična drama, da si je najboljša, kar je Medved ustvaril, niti oblikovno niti idejno ne zadovoljuje očeta. Le v izvrstni uprizoritvi in tudi pristni igri lahko učenku in bo menda repertoarju podeželskih, zlasti se kmetiških odrov dobrodošla. Tam bo pouč. na in koristna.

Dramo je skrbno izrežiral in okusno opremil z značilnostmi kmetiškega življenja Milan Skrbinšek. Lipahov stari Jamnik je dosledno predstavljan kot slaboten, dobičina z izbruni trme in upora, a splošno morda preveč pasiven, nekam brezbarven, dramatsko šibak. Zunanje, v kret.

7000 km dolgi reki

Reki Mississippi in Missouri pogosto prestopita bregove in povzročita ogromno škodo

Velike poplave v področju rek Mississippi in Missouri so nedavno prizadele šest severnoameriških zveznih držav. Ti dve reki obkrožujeta ogromno ozemlje in sicer 3225 milijonov kvadratnih kilometrov. Njima se pridružuje še Ohio, ki se izliva kmalu po združitvi Mississippija in Missourija v Mississippi s svojim področjem okrog 500.000 kvadratnih kilometrov. Po svoji celokupni razsežnosti področje Mississippija le malo zaostaja za onim Konga v Afriki in Amazonke v Južni Ameriki. Po dolžini prekašata Mississippi in Missouri vse reke sveta, saj sta dolgi blizu 7.000 kilometrov.

Obe orjaški reki poplavita vsako pomlad prostrana ozemlja do 100.000 kvadratnih kilometrov. Ena največjih poplav je bila ona iz leta 1897, ko je znašala po nji povzročena škoda okrog 50 milijonov dolarjev. Samo živine je utonilo za 10 milijonov dolarjev. Tudi leta 1903, 1912, in 1928., so prinesla silne poplave podobnega obsega. Ti pojavi imajo različne med seboj prepletene vzroke. Reka Mississippi je po vsem svojem rečnem sistemu ena najbolj divjih voda na svetu. Teče zdaj leno, zdaj derže. Njeno področje je večinoma blatno in močvirno. Reka v njem pogosto menja svoj tok, utira si nova pota in tako nastane mreža starih in novih tokov, otkov in jezerc. Večkrat se je že zgodilo, da so izgubila mesta v nekaj letih svojo lego ob tej reki.

Globina reke Mississippi se zahrbtno menjava. Skoraj po vsem toku je ta reka plovna, ima pa mnogo vodopadov, ki pot po nji sekajo. Na drugi strani pa prete ladjam ostre čeri in skale, a tudi silni vrtinci in globoki tolmoni so nevarni. Dno Mississippija je v gornjem toku večinoma iz peščenih naplavin, proti izlivu pa iz modrikaste goste ilovice. Kadar voda narase meri Mississippi nad izlivom reke Ohio do 27 m, proti izlivu nje same pa celo 45 m v globlino. Tako globoke reke ni na svetu nikjer drugje. Ohio teče skozi ozemlje, bogato na padavinah, pa zato prinaša reki Mississippiju skoraj tretjino vode. Koliko denarja je požrla regulacija te divje reke v enem samem stoletju, je skoraj nemogoče izračunati. Že leta 1898. so bili dolgi vsi umetni nasipi nad 2.000 km. Preden so začeli voziti po reki parniki so rabile jamnice od izliva po reki navzgor do New

Izenačenje nemškega kazenskega prava

Nemčija ima zdaj še samo dva samostojna kazenska pravna sistema, namreč kazensko pravo Nemčije kot take in ono alpskih ter podonavskih pokrajin. Oba sta v marsikaterem pogledu različna. Dejanja kazniva v alpskih in podonavskih pokrajinah presoja kazensko pravo v Nemčiji v njenih starih mejah bistveno drugače ali pa starih niso kazniva, in narobe. Iz tega so nastale v sodstvu razne težkoče in nepravilike, ki vodijo zlasti med vojno zaradi pogostega menjanja bivališča ali kraja zapoznitve pogosto do nezadovoljivih odločitev.

Da bi se te pomanjkljivosti že zdaj odstranile v duhu in smislu narodno socialistične zakonodaje, je pravosodni minister izdal 29. maja uredbu o izenačenju kazenskega prava. Uredba prinaša obenem vrsto določb, ki so bile v Nemčiji v njenih starih mejah po nepotrebnem zamotane in nepregledne, zdaj so pa poenostavljene. Kazensko pravo v alpskih in podonavskih pokrajinah je bilo urejeno deloma smotreneje bolj v ljudskem duhu kakor pa v Nemčiji. Kar so imele te pokrajine boljše je bilo prevzeto v izenačeno kazensko pravo, ki bo odselej veljalo za vsa država.

Inserati v „Jutru“ imajo velik uspeh

njah in govorici prav dober France je Presetnik, ki ima največ izraznosti za našega kmetskega, najprej že malo postarane samca, kasneje brezmočnega zatelebanca in končno obupanca. Prizor kesanja, ko se uklenjen rok zgrudi pred očetom in zaječi: »Odpušti, oče!« — je bil podan pretresljivo. Izvrsten, močno realističen značaj pustolovskega agenta Kraglja je ustvaril Gorinšek. Odlična kreacija.

Neverjetnega plemenitnika botra Blažeta predstavlja Bratina prikupno naravno. Njegova popevka: »Juri Benko, vzemi Lenko, dobro ženko boš imel...« izraža ironično vso vsebino drame. Čemu je godec in ptičar ne vemo in se kot tak niti ne uveljavlja, kar seveda ni igralčeva krivda. Simpatičen in prirodno igran je Tine, ki ga ima Verdonik. Šeparja igra prav dobro Gale, ki se vede pravilno kmetiško in kaže, da je zelo nadarjen začetnik.

Glavno žensko vlogo Alene, pomeščanje, ne kmetske cafute, predstavlja močno in prepričljivo realistično Gabrijelečeva; polno ustreza z dobro Metko Simčičeva, z nasitno grabežljivo pa Starčeva ter končno Blaž z očoznikom.

Občinstvo se je domačega dela vidno razveselilo, prezrlo je vse nedostatke, živahno ploskalo igralcem, ki so prejeli mnogo šopkov, ter izražalo po vseh dejanjih in na zaključku predstave svoje zadovoljstvo v občutju, da smo pač taki ali vsaj podobni, vsekakor slovensko vsajski — stari in mladi.

Pogrešali smo na rampi le Milana Skrbinška. Zaslužil bi bil, da bi mu vidno izrazil priznanje in zahvalo za njegovo delo.

Orleana pri ugodnem vetru približno en mesec. Še zdaj se morajo krmari boriti skozi vse leto z ogromnimi odtrganimi kosmi obrežja, z orjaškimi deblji, pozimi pa z debelimi ledenimi plščami.

Indijanska narečja dajejo obema rekama imena. Missouri pomeni blatna reka, Mississippi pa oče voda. Iz obeh imen govori spoštovanje, pomešano z grozo pred strašnimi poplavami obeh orjaških rek. Ob izlivu sprejme morje iz Mississippija vsako sekundo 18.900 kubičnih metrov vode. Vsakoletne poplave, ki jim je izpostavljen velik del Združenih držav, zlasti srednji, pa imajo še to posebnost, da narasle reke dolgo ne upadajo. Leta 1882. so nastale povodnji v januarju in so vode upadle šele v juliju.

OGARJEVA ANICA
RISBE KAMIL KRAJČESKOLO JURY JUGOMUR

Tedaj je stopil kraljevič s svojega vzvišenega mesta, se približal Anici in ostrmel nad njeno lepoto. Potem se ji je globoko priklonil rekoč: »Daj mi svojo ročico, nevesta moja, in pojdi z menoj, zakaj moj golobček te je izbral, da mi postaneš žena!«

Vsa prestrašena a srečna, je podala Anica kraljeviču svojo mehko roko. »Kako je lep, kako je lep!« si je šepetala. »In jaz bom njegova žena!« je vriskala v njenem srcu, v katerem kar ni bilo več strahu, saj je čutila svojo roko v njegovi močni in topli.

DARMOL
Il miglior lassativo
najboljše odvajalno sredstvo

INDUSTRIJSKE STROJE, ORODJE in potrebščine

dobavlja

Dipl. lehn. **BRILLI** Janez

Ljubljana

Jegličeva 22

Pri nekem samoupravnem zavodu v Ljubljani se odda službeno mesto

šef-knjigovodje in bilancista

V pošte pridejo samo moški. Prosilec mora imeti primerno šolsko strokovno naobrazbo in prakso ter mora biti večje ita... kega jezika. Prišnje, katerim je t... priložiti vsa potrebna dokazila (o rojstvu, pristojnosti, o končnih študijah) je vložiti do 26. junija t. l. na oglasni oddelek Jutra po... značko »Najboljši«.

LESNI URADNIKI

ali MANIPULANTI, ki niso zaposleni, se vabijo, da se zgledajo v svrhu event. zaposlitve pri — Sindikatu trgovcev z lesom — Ljubljana, Gregorčičeva ulica 27 — Trgovski dom, prtiličje.

RACCOGLITORI PRODOTTI ERBORISTICI
fate offerte campionate agli Stabilimenti

C. E. A. BONOMELLI - Piazza Emilia 1 MILANO

ZBIRALCI ZELISČ
pošljite ponudbe z vzorci zavodcm

Puh in perje prodaja!
R. SEVER, Marijin trg 2!

IZDELOVALNICA HARMONIK

Vam nudi veliko izbiro piano in diatoničnih harmonik

Umri nam je naš ljubljani in skrbni soprog, zlati oče, sin, brat, svak in stric

IVO SAVA BARL

ZELEZNISKI URADNIK

Pogreb dragega pokojnika bo v nedeljo, dne 20. t. m. ob 4. uri popoldne z žal — kapele sv. Krištofa — na pokopališče k Sv. Križu.

Po želji pokojnika se venci v prid dobrotelnim ustanovam hvaležno odklanjajo.

Ljubljana, Zagreb, Pisino, Brač, dne 18. junija 1943.

Globoko žalujoci:

SPIRIDIONA, soproga; JELISAVA, hčerka; IDA, mati; VERA MANDRINO, sestra — in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Vsem, ki ste z nami sočustvovali in nas tolažili ob nenadomestljivi izgubi našega ljubljenelega soprega in blagega očeta

DR. JANKA RAJAR-ja

se tem potom najlepše zahvaljujemo.

Posebna hvala gg. zdravnikom interne klinike za njih trud, č. sestram za ljubeznivo nego.

Zahvaljujemo se gg. stanovskim tovarišem, Krčanom, prijateljem in vsem darovalcem prekrasnega cvetja, ter vsem onim, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.

Ljubljana, dne 18. junija 1943.

ZALUJOČI OSTALI

ZAHVALA

Za premnoge izraze iskrenega sočutja ob bridki izgubi našega nepozabnega sina, brata, strica i. t. d., gospoda

AHLIN STANKA

trgovca

izrekamo najiskrenjšo zahvalo. Posebno zahvalo smo dolžni vsem dragim sosedom, fantom in dekletom za izkazano naklonjenost in spoštovanje do pokojnega.

Nadalje sprejmite našo najlepšo zahvalo vsi, ki ste našega STANKA spremili na njegovi poslednji poti.

Ljubljana-Koseze, dne 18. junija 1943.

ZALUJOČI OSTALI

Izšel je

junijski roman DK

ALBA DE CESPEDES:

„NAZAJ NI POTI“

S tem romanom si je mlada italijanska pisateljica pridobila svetovno slavo. V nekaj letih, odkar uživa v svoji domovini priljubljenost pri občinstvu in priznanje kritike, je bila ta nenavadna knjiga prevedena v devetnajst jezikov, kar zgovorno priča, da odgovarja željam in okusu

sodobnega bralca. Pestrost oseb in raznovrstnih dogodkov, ki se odigravajo v najrazličnejših okoljih, delata to knjižno novost že na zunaj privlačno. Povsod je vidna tista redka sposobnost, da se zna avtorica omejiti na bistveno in zadeti značilno, kar povzroča, da ima čitatelj najgloblji užitek.

Naročnikom DK se knjiga dostavlja te dni. Oni, ki hodijo po knjige sami v upravo naših listov, lahko pridejo ali pošljejo od danes naprej tudi po novo.

V podrobni prodaji se dobi roman »Nazaj ni poti« v knjigarnah in upravi naših listov. Broširani izvod velja 13 lir, vezani pa 28 lir.